

Maandstatistiek van de bevolking

Jaargang 50 – oktober 2002

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2001–2002	= 2001 tot en met 2002
2001/2002	= het gemiddelde over de jaren 2001 tot en met 2002
2001/02	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2001 en eindigend in 2002
1991/92–2001/02	= boekjaar enzovoort, 1991/92 tot en met 2001/02

In geval van afronding kan het voorkomen, dat de som van de aantallen afwijkt van het totaal. Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Faciliteit Bedrijf

Ontwerp omslag

WAT Ontwerpers Utrecht

Inlichtingen

Tel.: (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek
Voorburg/Heerlen, 2002.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik
of intern gebruik is toegestaan.

Prijzen excl. administratie- en
verzendkosten
Abonnementsprijs: € 109,50
Prijs per los nummer: € 12,50
Kengetal: B-15
ISSN 0024-8711

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Artikelen

Ghanezen in Nederland	4
Vaders en moeders in een nieuwe rol	8
Minder zondagskinderen	13
Immigratie vanuit voormalig Joegoslavië	15

Jaarcijfers

Bevolkingsstatistieken in StatLine	19
Huwelijkssluiting en partnerschapsregistratie	22
Huwelijksontbinding	26

Maandcijfers augustus 2002

Bevolking, stand en dynamiek	30
Levendgeborenen naar legitimiteit en rangnummer (uit de moeder)	31
Overledenen naar leeftijd en geslacht	31
Buitenlandse migratie naar geboorteland	32
Asielaanvragen naar land van nationaliteit	34

Inhoudsopgave oktober 1997–oktober 2002

Ghanezen in Nederland

C. Choenni¹⁾

De Ghanese gemeenschap in Nederland is de afgelopen tien jaar sterk gegroeid. Op 1 januari 2002 bedroeg het aantal Ghanezen in ons land volgens de officiële cijfers ruim 17 duizend. De toename van het aantal Ghanezen in ons land hangt vooral samen met volgmigratie. Het merendeel woont in het westen van het land, met name in Amsterdam en Den Haag. De meeste Ghanese volwassenen hebben betaald werk. De in Nederland woonachtige Ghanezen spreken vaak geen Nederlands en houden vast aan hun eigen cultuur.

1. Migratiemotieven en relaties

De republiek Ghana is gelegen in West-Afrika. In 2000 telde Ghana 19,3 miljoen inwoners. Ghanezen migreren veel naar het buitenland en komen vaak ook weer terug naar Ghana (Choenni, 2001). Terwijl ze in het buitenland verblijven, blijven ze zich vaak oriënteren op hun herkomstland. In de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Canada en Duitsland wonen relatief veel Ghanezen. Zij onderhouden intensieve contacten met het herkomstland. Vaak wordt geld overgemaakt naar familie, verwanten, vrienden en kennissen. Deze relaties leiden ertoe dat veel Ghanezen aangestoken worden om ook naar het buitenland te gaan, ook al is in het buitenland, en in het bijzonder in Europa, voor velen het bestaan niet zo florissant is. In vergelijking met Marokkanen, Turken en Egyptenaren blijken Ghanezen beter geïnformeerd over de mogelijkheden in de bestemmingslanden (NIDI, 2001).

2. De Ghanese bevolking in Nederland

2.1 De Ghanese migratie naar Nederland

De migratie van Ghanezen verliep in twee fasen die vooral te maken hebben met ontwikkelingen in Ghana. De eerste fase van 1974–1983 had te maken met de oliecrisis. Ghanezen migreerden naar de Verenigde Staten, Canada en Europa. Een groot deel van de Ghanese migranten zijn economische migranten; een geringer deel wordt gevormd door politieke migranten. Nadat in Groot-Brittannië de immigratieregels werden verscherpt, weken Ghanezen in de jaren zeventig uit naar Nederland. Velen verbleven hier illegaal. In 1975 profiteerde een deel van deze illegalen van het in dat jaar afgekondigde ‘generaal pardon’. Vervolgens voltrok zich een kettingmigratie: men liet het gezin overkomen en door de ontsane netwerken kwamen nieuwe immigranten.

De tweede fase, sinds het begin van de jaren negentig, hield verband met de strenge droogte, de politieke instabiliteit en de uitzetting van meer dan 1 miljoen Ghanezen uit Nigeria (Nimako, 2000). Volgens de officiële cijfers liepen de aantallen Ghanezen in ons land aan het einde van de jaren tachtig en in het begin van de ja-

ren negentig snel op. Het aantal Ghanese asielzoekers wisselde nog sterker: in 1987 bedroeg dit ruim 2,5 duizend en in 1991 een kleine 1,5 duizend. Per 1 januari 1993 verbleven er ruim 9 duizend Ghanezen in Nederland. Daarna nam het aantal Ghanezen door immigratie en geboorten snel toe tot ruim 17 duizend in 2002. Het begin van de Ghanese migratie kan worden getypeerd als een stille migratie. Begin jaren negentig ontstond veel ophef over Ghanese illegalen en (vermeende) hoge criminaliteit. Mede door de Bijlmerramp in 1992 en de hiermee samenhangende aandacht van de media werden Ghanezen een zichtbare groep binnen de Nederlandse bevolking.

2.2 Demografische gegevens

De overgrote meerderheid van de Ghanezen heeft zich genaturaliseerd tot Nederlander. Daarnaast zijn er naar schatting enkele duizenden illegale Ghanezen (Dijkgraaf, 2001). Onder de geregistreerde Ghanezen zijn mannen iets oververtegenwoordigd ten opzichte van de vrouwen: 8,8 duizend mannen versus 8,4 duizend vrouwen.

In tegenstelling tot diverse andere etnische groepen waarvan de omvang de laatste tien jaar sterk is toegenomen, heeft de toename van het aantal Ghanezen veel meer te maken met volgmigratie (gezinsoorming, gezinshereniging) dan met asielmigratie. In de periode 1990–1998 vestigden zich in Nederland ruim 9 duizend Ghanese immigranten, waaronder ruim 5 duizend volgmigranten, 1,5 duizend asielmigranten en bijna 2,5 duizend arbeidsmigranten (Nimako, 2000a).

In de leeftijdsgroep van 30–44 jaar valt het grote aantal gescheiden personen op (3 duizend): dat betekent dat bijna de helft is gescheiden, terwijl ruim een derde ongehuwd is (*staat 1*). Onder personen van 45–64 jaar is zelfs ruim 60 procent gescheiden. Vergeleken met 1999 is het aantal gescheiden personen onder Ghanezen met enkele honderden toegenomen; het aantal gehuwden is in diezelfde periode met bijna 200 afgenomen.

Staat 1
Ghanezen woonachtig in Nederland, 1 januari 2002

	Ongehuwd	Gehuwd	Verwe- duwd	Geschei- den	Totaal
0–14 jaar	5 905				5 905
15–29 jaar	2 380	200	5	140	2 725
30–44 jaar	2 140	1 250	60	3 005	6 460
45–64 jaar	300	465	35	1 325	2 130
65+	–	5	5	–	15
Totaal	10 730	1 925	100	4 475	17 230

De Ghanese populatie wordt gekenmerkt door een jonge leeftijdsopbouw: er zijn bijna geen 65-plussers, terwijl jongeren beneden de 15 jaar een derde van de totale populatie vormen. Het aandeel van de eerste generatie onder deze jongerenpopulatie is beperkt. Dat wil zeggen dat de toename meer te maken heeft met geboorten in Nederland dan met gezinshereniging. De eerste generatie vormt, met ruim 11 duizend personen, twee derde van de Ghanese bevolking.

¹⁾ Chan Choenni is werkzaam bij het Ministerie van Justitie. Meningen in dit artikel hoeven niet overeen te komen met het standpunt van het CBS.

2.3 Spreiding over Nederland

De meeste Ghanezen zijn woonachtig in het westen van Nederland en hebben zich vooral in de grote steden gevestigd. De Ghanezen zijn geconcentreerd in de provincies Noord-Holland (60%) en Zuid-Holland (23%). In Noord-Brabant, Gelderland, Utrecht en Flevoland wonen enkele honderden Ghanezen. In de noordelijke provincies en in Zeeland wonen nauwelijks Ghanezen (*staat 2* en *staat 3*).

Staat 2
Ghanezen naar woonprovincie, 1 januari 2002

Provincie	Mannen	Vrouwen	Totaal
Groningen	50	35	85
Friesland	35	35	70
Drenthe	10	15	30
Overijssel	95	50	145
Flevoland	360	350	710
Gelderland	265	180	450
Utrecht	215	170	385
Noord-Holland	5 175	5 150	10 320
Zuid-Holland	2 035	1 935	3 975
Zeeland	30	30	60
Noord-Brabant	425	355	780
Limburg	125	95	225
Totaal	8 825	8 410	17 230

Staat 3
Ghanezen woonachtig in middelgrote steden, 1 januari 2002

Steden	Ghanezen
Almere	605
Utrecht	210
Diemen	145
Eindhoven	145
Breda	135
Delft	100
Haarlemmermeer	165
Tilburg	150
Leiden	95
Nijmegen	120
Haarlem	105

Meer dan de helft (54%) van alle Ghanezen woont in Amsterdam (*staat 4*). Van de totale Ghanese gemeenschap woonde in 2000 ruim een derde in Amsterdam-Zuidoost, met name in de Bijlmermeer. Naast de autochtonen en Surinamers vormen de Ghanezen als etnische groep qua grootte de derde groep in dit stadsdeel. In Amsterdam-Zuidoost kan worden gesproken van een herkenbare en hechte Ghanese gemeenschap die allerlei voorzieningen heeft, variërend van toko's tot kerken.

Staat 4
Ghanezen woonachtig in Amsterdam, 1 januari 2002

	Mannen	Vrouwen	Totaal
0-14 jaar	1 555	1 535	3 095
15-29 jaar	630	850	1 480
30-44 jaar	1 630	1 845	3 480
45-64 jaar	880	450	1 330
65+	5	–	5
Totaal	4 700	4 690	9 390

Den Haag is de stad waar – op Amsterdam na – de meeste Ghanezen wonen. Eén op de acht Ghanezen woont in Den Haag (*staat 5*). Dat komt neer op ruim 2 duizend Ghanezen. Veel Ghanezen werken in het Westland. De Ghanezen in Den Haag vormen een niet verwaarloosbaar deel van de allochtonen en in het bijzonder van de Afrikaanse gemeenschap in Den Haag. Zij zijn duidelijk aanwezig in de zogeheten concentratiewijken; er zijn ook enkele Ghanese toko's in Den Haag.

Staat 5
Ghanezen woonachtig in Den Haag, 1 januari 2002

	Mannen	Vrouwen	Totaal
0-14 jaar	340	355	695
15-29 jaar	1 058	150	255
30-44 jaar	480	460	940
45-64 jaar	150	80	225
65+	–	–	–
Totaal	1 075	1 045	2 115

3. Integratie van Ghanezen in Nederland

Er is weinig onderzoek gedaan naar de maatschappelijke positie van Ghanezen in Nederland. Omdat de meerderheid niet via de asielprocedure is binnengekomen, zijn er ook nauwelijks gegevens bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) over deze groep. Mede doordat velen de Nederlandse taal niet machtig zijn en hun eigen cultuur blijven koesteren, is hun integratie in de Nederlandse samenleving bepaald niet vanzelfsprekend (Nimako, 2000b). Er is sprake van uitval bij de inburgeringstrajecten, omdat men de Nederlandse taal moeilijk vindt. Omdat men met Engels veelal een heel eind komt, is de motivatie om in de Nederlandse taal te investeren minder.

3.1 Beelden en cultuurverschillen

De Ghanezen vormen een relatief hechte en goed georganiseerde gemeenschap (Choenni, 2001). Zoals genoemd hebben ze in Amsterdam, maar ook in Den Haag en andere steden, voorzieningen als kerken, verenigingen, allerhande winkels (voedingsmiddelen, video, kleding), radiostations en tijdschriften (Ter Haar, 1998). De meeste Ghanezen hebben middenklassenaspiraties; velen behoorden in Ghana tot de middenklasse. Bijna alle Ghanezen zijn belijdend. Het overgrote deel bezoekt kerken of moskeeën. De priesters en imams hebben een grote invloed. Om de integratie van Ghanezen te bevorderen volgen priesters de laatste jaren een speciale inburgeringscursus. Vooral in de spirituele en religieuze beleving is er een verschil met autochtone Nederlanders. Daardoor ontstaan specifieke Ghanese kerken.

3.2 Arbeidsmarktpositie

Het overgrote deel van de volwassen Ghanezen heeft (betaald) werk. Hoewel velen een middelbare of hogere opleiding hebben, zijn de meesten werkzaam op een lager niveau. Wel is er sprake van formele werkloosheid in enige omvang. Uit een steekproefonderzoek bleek dat naar schatting 20 procent formeel werkloos was, waaronder meer mannen dan vrouwen (Kraan, 2001). De Ghanezen werken veelal in de schoonmaaksector, de horeca, de tuinbouw, waaronder de bloemenveilingen, en de bouw. Om extra inkomsten te verwerven hebben veel Ghanezen, zowel de mannen als vrouwen, meerdere banen tegelijkertijd. Dit heeft deels ook te maken met de sociale en culturele verwachtingen en verplichtingen jegens familie, vrienden en kennissen. In de Ghanese gemeenschap is vaak sprake van grootfamilies. De relaties zijn meestal gebaseerd op wederkerigheid. Bij allerlei rituelen zoals begrafenissen wordt een financiële bijdrage verwacht in Nederland en in Ghana. Men zendt regelmatig goederen en geld naar de achterblijvers in Ghana. De Ghanese cultuur waardeert accumulatie van materiële bezittingen (Violet Naayu, 1999). Het etnisch ondernemerschap onder Ghanezen is in opkomst, zij het dat het zich voorlopig vooral richt op de eigen gemeenschap. In Amsterdam, maar ook in Den Haag, zijn Ghanese winkels met typisch Ghanees-Afrikaanse producten zoals yams, gedroogde vis, kruiden en allerlei Afrikaanse geneesmiddelen. Ghanese kappers en kledingszaken zijn ook in opkomst. Zowel mannen als vrouwen zijn actief in het ondernemerschap.

3.3 Onderwijspositie en taalbeheersing

Uit een onderzoek onder kinderen van asielzoekers (Mulder, 2000) blijkt dat kinderen afkomstig uit de Afrikaanse landen gemiddeld lager scoren dan kinderen die tot Aziatische groepen behoren, zoals Irakezen. Hoewel slechts een klein deel van de ouders van Ghanese kinderen een asielachtergrond heeft, blijkt deze conclusie voor de meeste Ghanese kinderen te gelden. Ghanezen hebben huiswerkclasses voor leerlingen en andere activiteiten opgezet om de onderwijsprestaties te helpen verbeteren. De schooluitval onder Ghanese leerlingen is overigens niet bijzonder hoog (Mulder, 2000 en Choenni, 1996). Vergeleken met hun ouders beheersen Ghanese kinderen de Nederlandse taal aanzienlijk beter.

Ondanks het feit dat veel volwassen Ghanezen het Nederlands niet zo goed beheersen, kunnen zij vanwege hun beheersing van het Engels redelijk goed functioneren.

Het opleidingsniveau van volwassen Ghanezen varieert nogal. Zo heeft de meerderheid een lagere opleiding – er zijn nauwelijks analfabeten – en een aanzienlijke minderheid heeft een middelbare of hogere opleiding.

3.4 Gezondheidspositie

De meerderheid van de Ghanese migranten is geen politieke vluchteling. Hierdoor vormen de zogeheten politieke trauma's geen veel voorkomende psychische ziekte. Belangrijker zijn de lichamelijke ziektes, de relaties met de geesten en de betekenis die wordt toegekend aan de helende werking van Afrikaanse en westerse geneesmiddelen.

Volgens een onderzoek in Amsterdam Zuidoost (Violet Naayu, 1999) treedt ook een risico van verhoogde onvruchtbaarheid op onder Ghanese vrouwen. De onvruchtbaarheid heeft onder meer te maken met het frequent voorkomen van seksueel overdraagbare aandoeningen. Kinderen worden meer gewaardeerd dan een huwelijk. Ghanese vrouwen willen graag kinderen vanwege de status: vrouwelijkheid staat synoniem voor moederschap en verondersteld wordt dat het tevens een verzekering voor de oude dag is.

3.5 Organisatievorming

Omdat de meeste Ghanezen economische migranten zijn, zijn zij primair afhankelijk van elkaar voor het vinden en het verkrijgen van financiële ondersteuning. Het feit dat Ghanezen minder afhankelijk zijn van hulp van de overheid, heeft mede geleid tot het oprichten van verenigingen.

De eerste organisaties ontstonden omdat men voor begrafenissen en rouwrituelen, waaronder vaak een reis naar Ghana, over onvoldoende middelen beschikte. In die gevallen werd de Ghanese gemeenschap gemobiliseerd om middelen te verwerven en de rituelen uit te voeren. Gaandeweg ontstonden vele andere organisaties. Met de groei van de Ghanese gemeenschap werd de etnische herkomst naast de religieuze affiniteit een belangrijke rekruteringsbasis. Grotere Ghanese organisaties geven tegenwoordig ook tijdschriften uit. Zij organiseren conferenties over de maatschappelijke positie van Ghanezen en verzorgen radio-uitzendingen. In radio-uitzendingen wordt niet alleen informatie gegeven, maar worden ook lessen verzorgd in de Nederlandse taal.

3.6 Religieuze organisaties en kerken

Omdat de gevestigde kerken (van katholieken, presbyterianen, anglicanen en methodisten) minder toegankelijk bleken voor specifieke Ghanese invloeden en de bestaande kerken de leden niet opzochten, ontstonden nieuwe kerkgenootschappen die wel in deze behoeften konden voorzien. De eigen kerken dienen vaak ook als schuilkerken voor de illegale Ghanezen (Ter Haar, 1996). De meeste religieuze organisaties beschikken over een eigen kerk

of een ruimte voor eigen kerkdiensten die wekelijks worden gehouden.

De rol van de Ghanese kerken is van grote sociale betekenis voor de eigen gemeenschap; niet alleen als ontmoetingsplaats van gelovigen die steun vinden bij elkaar, maar tevens in praktische en materiële zin. Er wordt informatie over werk, documenten maar ook psychische hulp geboden, voor kinderopvang gezorgd en soms ook computerles gegeven. De nadruk komt steeds meer te liggen op het helende aspect van het geloof en op 'testimonies' (getuigenissen van genezing) en pastorale zorg.

De veel kleinere groep islamitische Ghanezen is aangewezen op veelal Pakistaanse moskeeën (er is enige verwantschap vanwege de beheersing van de Engelse taal) in Amsterdam en (islamitische) Hindoestaanse moskeeën in Den Haag. De Ghanese islamitische gemeenschap is nog niet zo groot dat zij over een eigen moskee beschikt.

3.7 Specifieke problemen

Veel Ghanezen ervaren niet zozeer werkloosheid als belemmering voor hun integratie, als wel de problematiek van gezinshereniging/-vorming en de daarmee samenhangende verificatie en legalisatie van documenten (Nimako, 2000). Ghanezen hebben soms verschillende namen en een ingewikkeld grootfamiliepatroon. Vaak wordt veel tijd besteed aan het laten overkomen van familieleden en kennissen. Omdat het als Ghanees niet meer mogelijk is op politieke gronden asiel te krijgen in Nederland (Ghana hoort niet tot de zogeheten 'onveilige landen') pogen velen Nederland binnen te komen als economische migranten of in het kader van gezinshereniging. Dit kan leiden tot illegaal verblijf. Veel Ghanezen besteden veel tijd aan hun strijd om juridische en verblijfsrechtelijke kwesties en richten zich minder op integratie in de Nederlandse samenleving.

Als tweede belangrijke belemmering ervaart men de slechte beheersing van het Nederlands taal. Het komt er vaak niet van om cursussen te volgen, omdat veel Ghanezen in nachtdienst of ploegdienst werken en soms meerdere banen hebben. Een verbetering van de maatschappelijke positie vereist echter ook een verbetering van de beheersing van de Nederlands.

Een bijzonder probleem is de grote druk waaronder veel Ghanezen leven. Naast het feit dat men soms meerdere banen tegelijkertijd heeft, hangt dit samen met verplichtingen jegens familie en kennissen in het herkomstland en de drang om vooruit te komen. Tegelijkertijd is, zoals genoemd, sprake van een slechte beheersing van de Nederlandse taal, geringe kennis van de Nederlandse samenleving en een ambivalente houding tegenover het verblijf in Nederland. Velen denken aan remigratie en investeren in de bouw van een huis in Ghana. Of zij zich in de toekomst daadwerkelijk in Ghana zullen gaan vestigen, blijft echter de vraag.

4. Tot slot

Demografische ontwikkelingen

Volgens de officiële cijfers telde de Ghanese gemeenschap op 1 januari 2002 ruim 17 duizend personen. Na de Marokkanen, de Somaliërs en de Kaapverdianen vormen zij qua grootte de vierde Afrikaanse gemeenschap in Nederland. De meeste Ghanezen wonen niet gespreid over Nederland maar geconcentreerd in Amsterdam en in mindere mate in Den Haag. De meeste volwassen Ghanezen werken, meestal op laag niveau. Met name de eerste generatie beheerst de Nederlandse taal matig of slecht. De onderwijsprestaties van Ghanese kinderen lopen achter bij de prestaties van andere (allochtone) kinderen.

Integratieproces

De Ghanese gemeenschap is sterk georganiseerd en veelal op de eigen groep gericht. Vooral de eerste generatie is druk bezig met geld verdienen en overleven. Hierdoor hebben zij minder oog voor de bredere samenleving. Doordat Ghanezen niet als expliciete groep zijn erkend voor het integratiebeleid is vanuit de overheid

ook nauwelijks beleid gevoerd om haar faciliteiten op de Ghanese minderheid te richten. In Amsterdam en Den Haag zijn bescheiden middelen door de gemeenten beschikbaar gesteld aan de Ghanese gemeenschap.

Toekomstperspectief

De sterke interne gemeenschapszin en intensieve relaties met het herkomstland leiden ertoe dat veel Ghanezen zich minder sterk dan andere etnische groepen oriënteren op Nederland. De arbeidsmigratie van Ghanezen naar Nederland zal, al dan niet legaal, voortduren. Ook de gezinshereniging zal blijven bestaan. Mede door geboorte zal de Ghanese gemeenschap blijven groeien.

Door het combineren van allerlei baantjes zijn veel Ghanezen overbelast. Het is de verwachting dat ze, zeker met het vorderen van de leeftijd, meer gebruik zullen maken van maatschappelijke hulpvoorzieningen. Er zal dan ook behoefte zijn aan eerstelijns opvang en maatschappelijke hulp voor Ghanezen. Momenteel zijn er echter nauwelijks Ghanese hulpverleners, zoals maatschappelijk werkers. Een deel van de Ghanezen wordt opgevangen door religieuze organisaties, maar vaak moet men grote bedragen doneren aan deze organisaties om hulp te krijgen.

Technische toelichting

Om redenen van statistische geheimhouding zijn de aantallen in de tabellen aselekt afgerond op veelvouden van 5. Bij aselekt afronden wordt door loten bepaald of een getal naar boven of naar beneden wordt afgerond.

Door afrondverschillen is de som van afgeronde getallen niet altijd gelijk aan de afgeronde som. Ook kunnen de totalen van verschillende tabellen van elkaar verschillen, doordat elke tabel opnieuw wordt afgerond.

Literatuur

Choenni, C., 1996, Geëigende interventie en preventie, Amsterdam Zuidoost.

Choenni, C., 2001, Ghanezen in Nederland: een profiel, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Dijkgraaf, C., 2001, Miljoenen Afrikanen op weg naar Europa, Forum p. 11, De Volkskrant, vrijdag 5 januari 2001.

Haar, A.G. ter, 2000. In: Afrikanen in Nederland.

Haar, A.G. ter, 1996. In: Omgekeerde missie, werk en zending, nr. 2.

Haar, A.G. ter, 1998. Halfway to Paradise, African christians in Europe.

Kraan, M., 2001, Blijven of teruggaan? Een sociologische analyse van potenties en problemen van Ghanezen in Amsterdam Zuidoost, VU, Amsterdam.

Mulder, L., 2000, Kinderen van asielzoekers in het basisonderwijs, Instituut voor Toegepaste Sociologie, Nijmegen.

NIDI, 2001, Migratie en de rol van informatie. In: DEMOS 2, jaargang 17, Den Haag.

Nimako, K., 2000a, De Ghanese gemeenschap in Amsterdam Zuidoost, Emancipatie op eigen kracht, Amsterdam.

Nimako, K., 2000b, Nieuwkomers in een gevestigde samenleving, Amsterdam, stadsdeel Zuidoost 1992.

Violet Naayu, Y., 1999, Fertility seeking behaviour among fertile migrant Ghanaian women in Amsterdam, Universiteit van Amsterdam.

Vaders en moeders in een nieuwe rol

Jan Latten en Marina Pool¹⁾

Tegenwoordig blijven steeds meer vrouwen werken na de geboorte van het eerste kind. De meeste vrouwen gaan dan wat minder uren per week werken. De meest voorkomende verdeling van kostwinning bij paren met een kind is dan ook de situatie waarbij de man voltijd en de vrouw deeltijd werkt. In gezinnen waar beide partners minstens 30 uur per week werken, zogenaamde fulltimers, helpen mannen vaker in het huishouden dan in andere gezinnen. Naarmate hun partner een grotere baan heeft gaan mannen vooral meer koken en boodschappen doen. Ook nemen vaders wat meer zorgtaken voor hun rekening naarmate hun partner meer buitenshuis werkt. Toch blijven vrouwen, ongeacht het verdienertype, de meeste zorgtaken uitvoeren.

1. Inleiding

Nog maar enkele decennia geleden speelde het leven van vrouwen, zeker als ze getrouwd waren, zich voornamelijk af rond het gezin. Vrouwen werden jong moeder, stopten met werken wanneer ze kinderen kregen en hadden een groot gezin. De economische rol van vrouwen is sindsdien fors veranderd. De arbeidsparticipatie van vrouwen voordat hun eerste kind geboren wordt, is in de laatste drie decennia toegenomen van 62% naar 81% (Steenhof, 2000) en na de geboorte van het eerste kind blijven steeds meer vrouwen werken. De meest voorkomende verdeling van kostwinning bij paren met een kind is de situatie waarbij de man voltijds werkt en de vrouw in deeltijd.

In gezinnen waar beide partners werken, is het totaal aantal uren dat aan betaalde arbeid wordt besteed vaak aanmerkelijk hoger dan vroeger. De tijd die besteed wordt aan arbeid is niet meer beschikbaar voor andere dingen, terwijl huishoudelijke en verzorgingstaken nog steeds uitgevoerd moeten worden. Er is als het ware sprake van een spitsuursituatie. In het huidige artikel staat de vraag centraal hoe mannen en vrouwen in zulke spitsuurgezinnen de verdeling van huishoudelijke en zorgtaken hebben geregeld. Deze taakverdeling wordt afgezet tegen die in gezinnen waar de vrouw niet werkt met als doel na te gaan of mannen meer taken binnenshuis gaan uitvoeren wanneer de vrouw meer buitenshuis gaat werken. Daarnaast wordt onderzocht of partners in spitsuurgezinnen meer overleggen over de taakverdeling en in welke gezinnen de partners het meest tevreden zijn met de verdeling van huishoudelijke en zorgtaken.

Dit artikel geeft de eerste resultaten weer uit de Gezinsmonitor 2000²⁾. In dit grootschalig onderzoek dat door het CBS gehouden is onder partners in Nederland is een groot aantal vragen voorgelegd over de verdeling van arbeid, zorg en huishouden en over hun tevredenheid over deze verdeling. Aangezien dit artikel zich richt op verschillen in taakverdeling tussen ouders van jonge kinderen³⁾ met of zonder betaald werk, zal eerst een overzicht worden gegeven van de verdeling van arbeid. De gebruikte indeling in

man alleenverdiener, man werkt en vrouw kleine deeltijdbaan, man werkt en vrouw grote deeltijdbaan, beide fulltime betaald werk sluit aan op eerder onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (Keuzenkamp & Hooghiemstra, 2000). Opgemerkt dient te worden dat verschillen tussen verdienertypen het gevolg kunnen zijn van een verschil in de verdeling van arbeid tussen beide partners, maar dat dit vaak samenvalt met verschillen in opleidingsniveau en inkomen van de partners en leeftijd van de kinderen (Keuzenkamp & Hooghiemstra, 2000). Na het overzicht van verdienertypen wordt de verdeling van huishoudelijke en zorgtaken in de typen gezinnen besproken. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de onderlinge communicatie tussen partners en op hun tevredenheid over de taakverdeling.

2. Hoe vaders en moeders de taken verdelen

2.1 Kostwinning

Overwegend samen, maar niet gelijk

In *grafiek 1* is de verdeling van betaald werk weergegeven van paren met één of meer kinderen onder de 12 jaar. Zoals eerder vermeld, wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen man alleenverdiener, vrouw kleine deeltijdbaan, vrouw grote deeltijdbaan en beiden fulltime⁴⁾. Het blijkt dat in 7% van de gezinnen beide ouders minstens 30 uur per week werken, de zogenaamde fulltimers. De grootste groep bestaat uit vrouwen met een deeltijdbaan. Deze gezinnen zijn nog op te splitsen in 46% 'vrouw grote deeltijdbaan' waarbij de moeder tussen de 12 en 30 uur per week werkt en 16% 'vrouw kleine deeltijdbaan' waarbij de moeder minder dan 12 uur per week werkt. Het alleenverdienergezin komt aanzienlijk minder vaak voor dan enkele decennia geleden. Nog slechts een kwart van de ouderparen met jonge kinderen behoort tot deze categorie.

Werkuren van moeders uit fulltimegezinnen vaker gespreksonderwerp

Hoe meer uren de moeders werken, hoe vaker de verdeling van betaalde arbeid wordt besproken. Zo geeft 28% van de moeders die voltijd werken aan (zeer) vaak met hun partner te praten over het aantal uren dat ze werken of willen werken. Bij alleenverdieners praat nauwelijks 10% daar regelmatig over. Ook over het aantal uren dat de vader werkt wordt vooral gesproken in gezinnen waarvan beide partners 30 uur of meer werken: 17% van de fulltimers praat daarover tegenover 11% van de alleenverdieners.

⁴⁾ Deze typering is gebaseerd op de volgende combinatie van werkuren per week:

- man alleenverdiener – man werkt 30 uur of meer per week, vrouw heeft geen betaalde baan;
- vrouw met kleine deeltijdbaan – man werkt 30 uur of meer en vrouw werkt 1–11 uur per week;
- vrouw met grote deeltijdbaan – man werkt 30 uur of meer en vrouw werkt 12–29 uur per week;
- beiden fulltime – beide partners werken 30 uur of meer per week;
- overig – beide partners hebben geen betaald werk of vrouw werkt meer dan man of beide partners werken deeltijd.

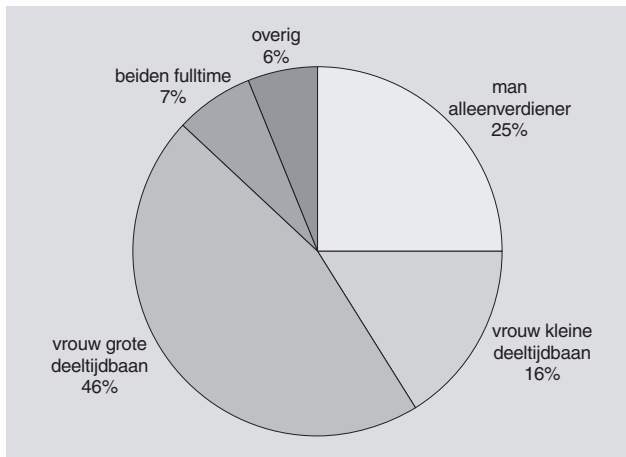
¹⁾ Marina Pool is werkzaam bij de Nederlandse Gezinsraad (NGR).

²⁾ De Gezinsmonitor is uitgevoerd in het kader van het samenwerkingsverband tussen het CBS en de NGR.

³⁾ Wanneer in het artikel gesproken wordt over ouders worden de paren met één of meer kinderen onder de 12 jaar bedoeld.

1. Betaald werk van beide partners bij paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar, 2000

Zoals beschreven in de inleiding zou het zo kunnen zijn dat de huishoudelijke en zorgtaken in driekwart van de gezinnen waarin beide partners werken anders verdeeld zijn dan in gezinnen waar alleen de man werkt. In de paragrafen 2.2 en 2.3 volgt een overzicht van de verdeling van huishoudelijke en zorgtaken.

2.2 Huishoudelijke taken

Als moeders meer werken, doen vaders meer in het huishouden

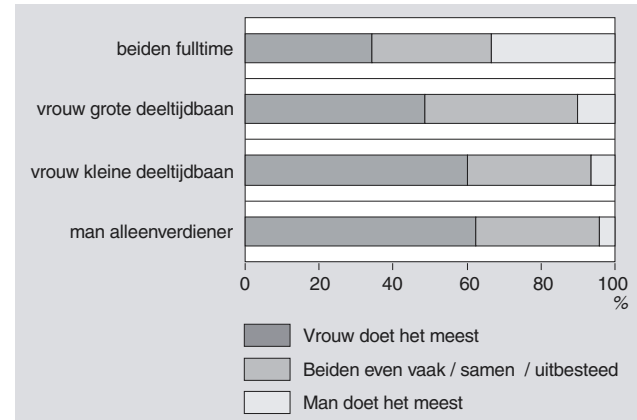
Aan vrouwen is over een aantal huishoudelijke taken gevraagd wie deze taken meestal uitvoert. Daarbij kwam aan de orde wie meestal kookt, wast, het huis schoonmaakt, boodschappen doet, de administratie regelt, in de tuin werkt, de belasting doet en klussen in huis opknapt (de antwoordmogelijkheden hierbij waren: ikzelf, mijn partner, beiden even vaak/samen, een betaalde hulp of anders). Over het algemeen nemen moeders de meeste huishoudelijke taken voor hun rekening. Met name wassen, koken en het huis schoon houden zijn taken die overwegend door de vrouw worden gedaan, terwijl de man meestal klust. De verschillen tussen de verdiertypen laten een gradueel patroon zien (zie grafiek 2). Vaders participeren meer in het totaal aan huishoudelijke taken als hun vrouw een betaalde baan heeft. Bij ongeveer 60% van de alleenverdieners en in gezinnen waar de moeder een kleine deeltijdbaan heeft, doet de moeder nog de meeste van de genoemde taken. Bij moeders die een grote deeltijdbaan hebben geldt dat slechts voor iets minder dan de helft en wanneer beiden fulltime werken geldt dit voor een derde van de moeders⁵⁾. Bij deze laatstgenoemde groep wordt het totaal aan huishoudelijke taken dus het meest gelijkmatig verdeeld. Immers bij ruim 30%

⁵⁾ Opgemerkt moet worden dat de vergelijking een kleine vertekening kan geven, aangezien de groep beiden fulltime veel kleiner is (n=60) dan de andere groepen (man alleenverdiener n=205, vrouw met kleine deeltijdbaan n=127 en vrouw met grote deeltijdbaan n=382). Toch is op inhoudelijke gronden gekozen deze groep mee te nemen in de grafieken vanwege het consistente graduele patroon dat zichtbaar wordt.

⁶⁾ De huishoudelijke taken verschillen nogal in tijdsbesteding, maar zijn hier als gelijkwaardig opgeteld. Taken als wassen, koken en schoonmaken worden meestal uitgevoerd door de vrouw terwijl minder frequente taken als het invullen van het belastingformulier en het werken in de tuin vaker door de man worden gedaan. De taakverdeling zoals hier gemeten is dan wellicht gelijk maar hoeft niet gelijk te zijn wat betreft tijdsbesteding aan deze taken. Het gaat dan ook vooral om de indicatie dat vaders vaker taken overnemen naarmate de moeders meer buitenshuis werken.

van de stellen blijkt de vader over het algemeen de meeste van de genoemde taken uit te voeren, bij ruim 30% worden de taken verdeeld en bij de overige 34% van de gezinnen doet de vrouw het meest⁶⁾. Eigenlijk is de ontwikkeling naar een gelijke verdeling van de huishoudelijke taken van mannen en vrouwen die beiden fulltime werken het meest gevorderd maar toch nog niet volledig qua bijdrage van vaders.

2. Verdeling van huishoudelijke taken bij paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar volgens de moeder, 2000

Vooral boodschappen doen en koken worden vaker door mannen gedaan

De vraag is welke huishoudelijke taken mannen meer gaan uitvoeren naarmate de vrouw meer buitenshuis werkt. De helft van de genoemde taken (koken, wassen, schoonmaken en boodschappen doen) behoort per traditie tot het domein van de vrouw. Het zou goed kunnen dat in gezinnen waar de kostwinning niet meer seksegebonden is, vaders ook taken, die voorheen vrijwel uitsluitend door vrouwen werden gedaan, gaan uitvoeren. Daarmee zou de toenemende kostwinnersrol van vrouwen gepaard kunnen gaan met een veranderende, meer seksneutrale, opvatting over de verantwoordelijkheden als het gaat om huishoudelijke zaken.

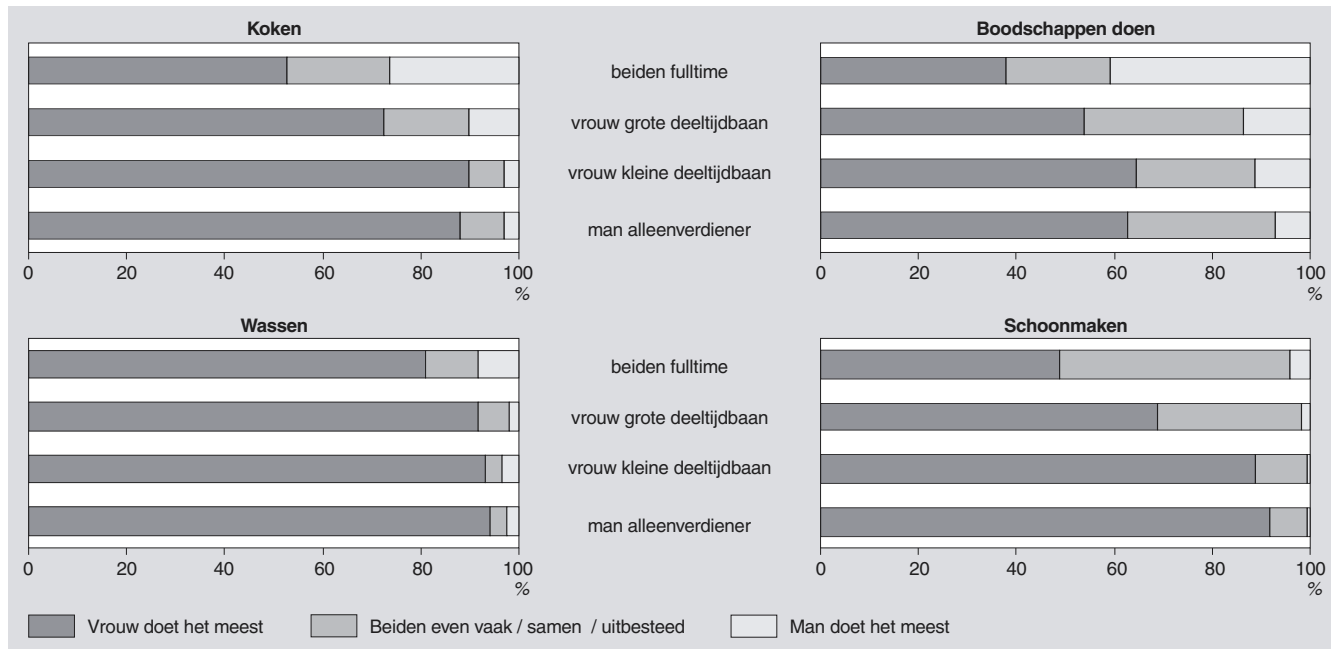
Uit grafiek 3 blijkt dat naarmate de vrouw meer werkt sommige activiteiten vaker door mannen worden gedaan. Dit geldt vooral voor koken en boodschappen doen, aangezien een kwart van de vaders uit gezinnen waarvan beide partners fulltime werken meestal kookt en 40% van de vaders meestal de boodschappen doet. Opvallend is dat in gezinnen waar beide partners fulltime werken vaker individueel boodschappen wordt gedaan dan in gezinnen met een alleenverdiener. Het wordt meer een taak van óf de man óf de vrouw. Schoonmaken wordt juist meer verdeeld tussen de partners, want bijna 23% van de fulltimers doen de schoonmaaktaken samen of om de beurt; 24% neemt een betaalde hulp in dienst. Wassen blijft echter voornamelijk een aangelegenheid voor moeders. Vrouwen zijn overigens bijna geen taken van mannen gaan overnemen.

2.3 Zorg voor kinderen

Als moeders voltijd werken, doen vaders het meest aan zorgtaken

Evenals bij de huishoudelijke taken is aan vrouwen een achttal zorgtaken voorgelegd met de vraag wie deze taken meestal uitvoert. Het ging om de volgende zorgtaken: wie gaat met het kind naar de dokter, wie zorgt voor het zieke kind, wie brengt het kind naar en haalt het van school, feestjes en sportverenigingen, wie doet de kinderen in bad, wie helpt met het huiswerk en wie gaat naar ouderavonden. In de meeste gezinnen neemt de moeder vaker dan de vader de zorgtaken voor haar rekening. Moeders zor-

3. Verdeling van enkele huishoudelijke taken bij paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar volgens de moeder, 2000

gen vooral voor het kind als het ziek is, gaan met het kind naar de dokter en brengen en halen de kinderen naar en van school. Vaders zijn over het algemeen nog het meest betrokken bij het huiswerk en bij bezoek aan ouderavonden. Er zijn wel verschillen tussen verdienertypen. Uit grafiek 4 blijkt dat er geen verschil is tussen alleenverdieners en gezinnen waar de vrouw een kleine deeltijdbaan heeft. Bij de gezinnen waar de vrouw een grote deeltijdbaan heeft participeren mannen echter al iets meer in de zorgtaken. In gezinnen waar beide partners 30 uur of meer werken zorgt 1 op de 10 vaders het meest. In 4 van de 10 fulltimegezinnen geldt dat de vader op z'n minst in gelijke mate betrokken is bij de zorgtaken. De meeste vaders doen echter aanzienlijk minder aan zorgtaken dan de moeders.

Vaders in fulltimegezinnen helpen minder bij huiswerk

Evenals bij de huishoudelijke taken komt de vraag naar voren welke zorgtaken de vaders uit tweeverdienergezinnen het sterkst overnemen van de moeders. Als voorbeeld zijn in grafiek 5 vier zorgtaken weergegeven. Vaders gaan in vrijwel alle onderzochte zorgtaken meer participeren. Hulp bij huiswerk lijkt een uitzondering te zijn. Daar gaan moeders juist meer helpen bij een grotere baan en vaders wat minder. Naarmate beide partners meer werken, gaat men vaker zonder partner naar ouderavonden. Niet duidelijk is of dit vooral te maken heeft met het feit dat men vanwege drukker agenda's verhinderd is om samen te gaan of om tijd uit te sparen.

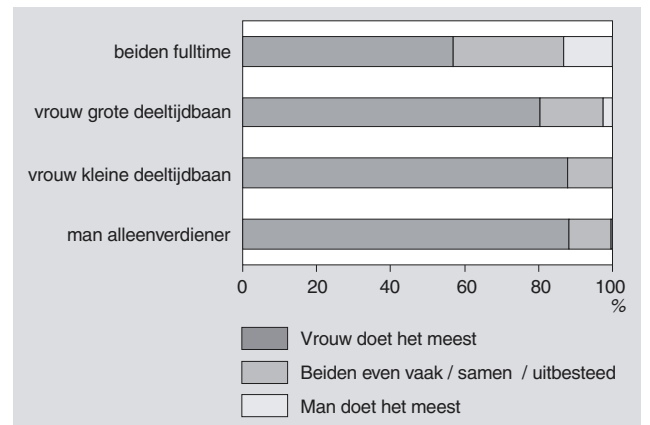
3. Communicatie

3.1 Vanzelfsprekendheid verdeling taken

Verdelingen voor huisvrouwen meest vanzelfsprekend

Aan de respondenten is gevraagd of zij de manier waarop ze de verdeling van de huishoudelijke en zorgtaken geregeld hebben vanzelfsprekend vinden. De antwoorden van de vrouwen staan in grafiek 6. Daaruit blijkt dat de meerderheid de manier waarop ze de taken verdeeld hebben vanzelfsprekend vindt. Maar naarmate de moeder vaker buitenshuis werkt, vindt ze vaker dat de taakverdeling niet vanzelfsprekend is. Van de vrouwen die voltijd werken

4. Verdeling van zorgtaken bij paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar volgens de moeder, 2000

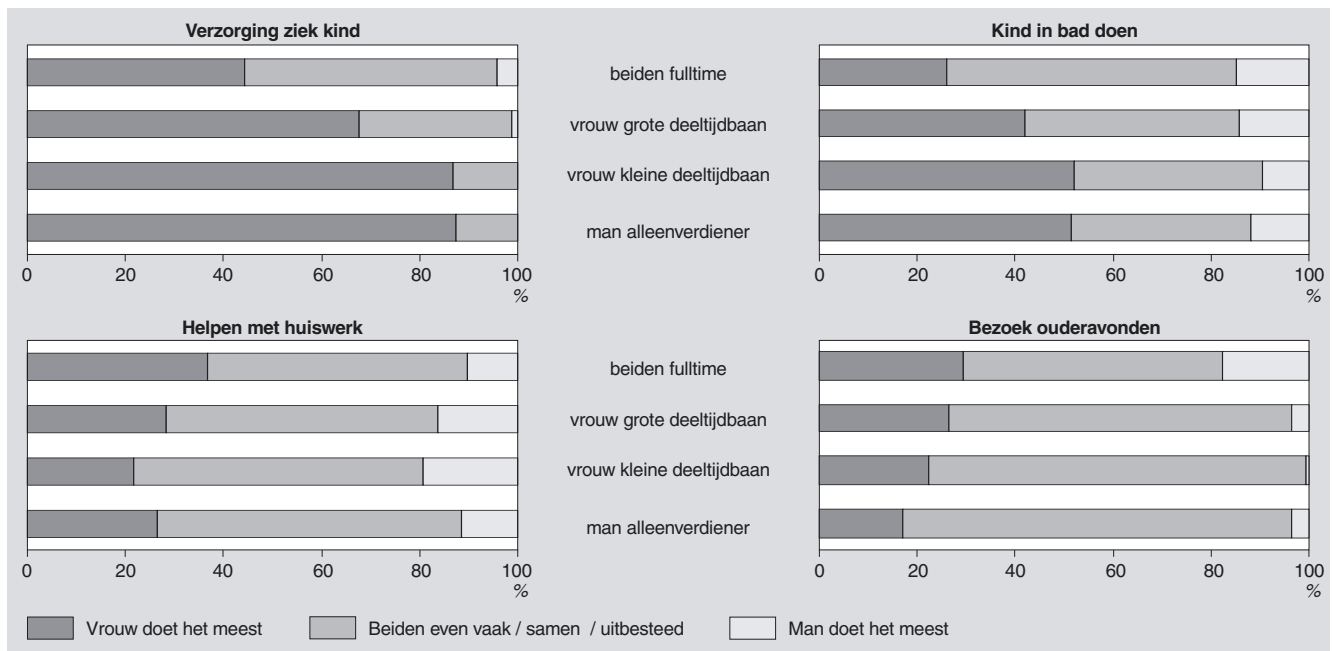
vindt 23% de verdeling niet vanzelfsprekend tegenover 11% van de huisvrouwen. De verdeling van zorgtaken vindt een vijfde van de fulltimers niet vanzelfsprekend tegenover 9% van de huisvrouwen. Blijkbaar zijn degenen met een nieuwerwetse verdeling van mening dat die verdeling niet alledaags is of niet zomaar tot stand komt. Communicatie en overleg kunnen daar bij helpen.

3.2 Overleg

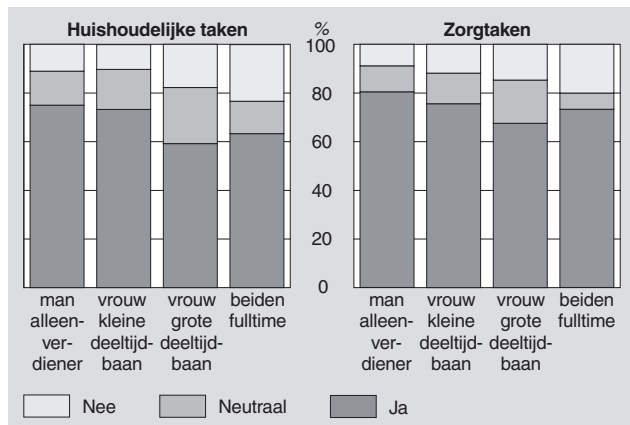
Wanneer de taakverdeling minder vanzelfsprekend is, moeten partners wellicht meer gaan overleggen over deze verdeling. Uit de Gezinsmonitor blijkt dat partners inderdaad meer overleggen over de taakverdeling wanneer de vrouw meer buitenshuis werkt. Ongeveer een vijfde van de fulltimers praat regelmatig over de verdeling van de huishoudelijke taken, tegenover ongeveer 10% van de alleenverdieners. Over de zorgverdeling van kinderen wordt het meest gecommuniceerd in gezinnen waar de vrouw 12 uur of meer per week werkt. Ruim een kwart van de moeders die voltijd werken, zegt hier vaak over te praten met hun partner tegen 1 op de 10 huisvrouwen.

In gezinnen waar regelmatig over de taakverdeling wordt gesproken, begint de vrouw meestal het gesprek over taakverdeling, of het nu gaat om huishoudelijke taken (gemiddeld 60%) of zorgtaken (gemiddeld 56%).

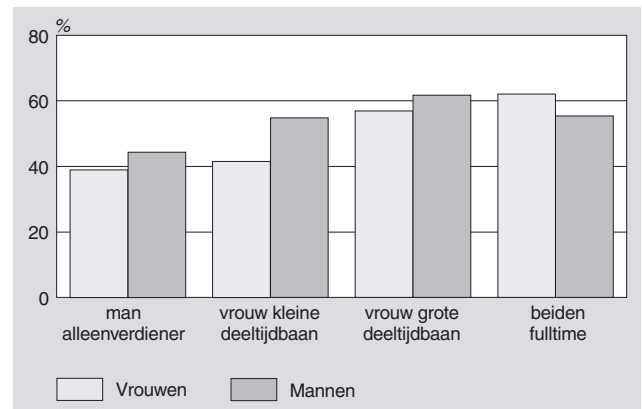
5. Verdeling van enkele zorgtaken bij paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar volgens de moeder, 2000

6. Paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar: 'Vinden vrouwen de taakverdeling vanzelfsprekend?', 2000

7. Paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar die wel eens een meningsverschil hebben gehad over de verdeling van de huishoudelijke taken, 2000

Aan de partners die aangeven zelden over de taakverdeling te spreken, is gevraagd of zij hier graag vaker over zouden willen praten. Deze partners geven, ongeacht het verdienertype, bijna allemaal aan geen behoefte te hebben om meer te praten over de verdeling van huishoudelijke en zorgtaken.

3.3 Verschil van mening

Hoe groter moeders baan, hoe vaker een verschil van mening

Partners overleggen niet alleen meer als de taakverdeling minder vanzelfsprekend is, naarmate de vrouw meer buitenshuis werkt, hebben ze ook vaker een verschil van mening over de verdeling van huishoudelijke taken (zie grafiek 7). 6 van de 10 moeders met een voltijd baan zegt wel eens een verschil van mening te hebben gehad met de partner, tegenover ongeveer 4 van de 10 huisvrouwen. Mannen geven nog net iets vaker aan wel eens een verschil van mening te hebben gehad over de verdeling van huishoudelijke taken. Al wordt minder vaak een verschil van mening gerapporteerd over de verdeling van zorgtaken, toch valt op dat fulltimers hierover vaker een meningsverschil hebben (44%) dan alleenverdieners (29%).

4. Tevredenheid met verdeling van taken

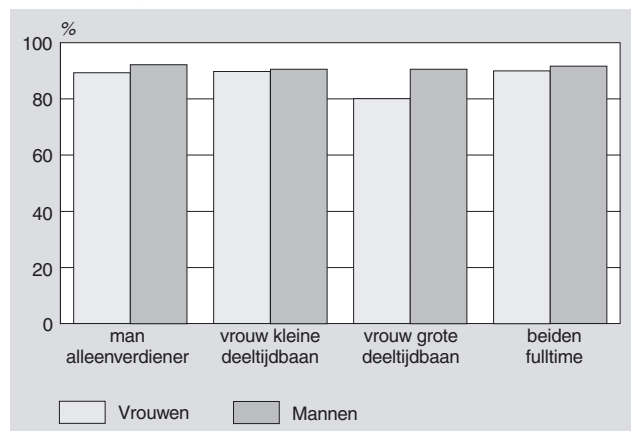
Moeder met grote baan denkt vaker dat partner ontevreden is met taakverdeling

Ondanks eventuele meningsverschillen zijn de meeste moeders, ongeacht het verdienertype, tevreden tot zeer tevreden over de verdeling van huishoudelijke taken (zie grafiek 8). Opvallend is daarbij dat vrouwen met een grote deeltijdbaan vaker niet echt tevreden zijn met de taakverdeling dan vrouwen in de andere typen gezinnen.

Ook de vaders scoren hoog voor wat betreft tevredenheid. In alle groepen geeft ruim 90% van de mannen aan tevreden tot zeer tevreden te zijn met de verdeling van huishoudelijke taken.

Echter, hoe meer de vrouw werkt, hoe vaker ze denkt dat haar partner niet echt tevreden (*ontevreden en niet tevreden, niet ontevreden* opgeteld) is met de verdeling van de huishoudelijke taken. Is dat van de huisvrouwen en vrouwen met een kleine deeltijdbaan nog gemiddeld 5%, bij vrouwen met een grote deeltijdbaan wordt dit door 11% gedacht en van de fulltimeverdienende moeders denkt bijna 18% dat hun partner minder tevreden is. Mannen met een partner die meer werken zijn zelf echter niet minder tevreden.

8. Paren met minstens één kind jonger dan 12 jaar die tevreden zijn met de verdeling van de huishoudelijke taken, 2000

Bij de verdeling van de zorgtaken is de tevredenheid nog groter: ongeacht het verdienertype geeft circa 90% van de mannen en vrouwen aan zelf (zeer) tevreden te zijn met de verdeling. Wel denken mannen wat vaker dat hun vrouw minder tevreden is, namelijk 20%, ongeveer 80% van de mannen denkt dat hun vrouw hier wel tevreden over is. Van de vrouwen denkt ongeveer 94% dat hun man tevreden is met de verdeling van de zorgtaken. Mannen en vrouwen verschillen blijkbaar in wat ze denken over de tevredenheid van hun partner. Onduidelijk is waar dat aan ligt.

5. Conclusies

Het valt op dat naarmate partners meer uren buitenshuis werken, ze de taken binnenshuis op een andere manier (moeten) regelen. Aangezien de taakverdeling steeds minder vanzelfsprekend is als beide partners een aanzienlijk aantal uren per week werken, moet er meer overlegd worden over de taakverdeling. Daarbij komen zowel volgens mannen als vrouwen vaker meningsverschillen voor. Opvallend is dat bijna alle ondervraagde ouders aangeven tevreden tot zeer tevreden te zijn over de manier waarop ze de huishoudelijke en zorgtaken verdeeld hebben. Vrouwen die fulltime werken zijn echter vaker bang dat hun partner niet zo tevreden is met de verdeling van de huishoudelijke taken. Naarmate de moeders een grotere baan hebben helpen de mannen vaker in het huishouden. Ze gaan vooral meer koken en boodschappen doen. Ook nemen vaders wat meer zorgtaken voor hun rekening naarmate hun partner meer buitenshuis werkt. Toch blijven de vrouwen, ongeacht het verdienertype, de meeste zorgtaken uitvoeren.

Literatuur

Keuzenkamp, S.K., & E. Hooghiemstra, (red.), 2000, De kunst van het combineren. Taakverdeling onder partners. Sociaal en Cultureel Planbureau, 's-Gravenhage.

Steenhof, L., 2000, Werkende moeders. Maandstatistiek van de bevolking, april 2000, blz. 17–23.

Minder zondagskinderen

Andries de Jong en Henrico Witvliet

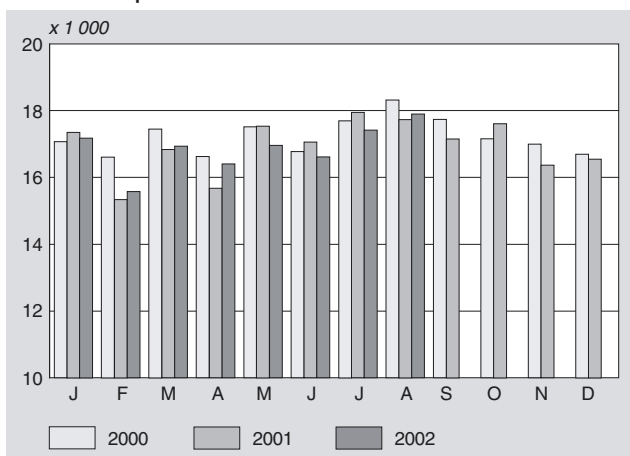
Het aantal geborenen vertoont van dag op dag enige variatie. Naast toevalsfluctuatie kunnen ook enkele factoren aangewezen worden die leiden tot systematisch meer of minder geborenen op een dag. In de zomermaanden ligt het dagelijks aantal geborenen wat hoger dan gemiddeld per maand. Belangrijker lijkt het effect van de weekdag: in het weekend worden relatief weinig kinderen geboren. Dit hangt samen met de beschikbaarheid van medisch-klinische bijstand. Ook op feestdagen worden vrij weinig kinderen geboren. Zo blijkt het aantal kinderen dat tijdens de kerstdagen wordt geboren in het algemeen veel lager te liggen dan het aantal personen dat wordt geboren op de dag voor of na kerst.

Bevallen: midden in de week maar zondags niet?

Het aantal kinderen dat op een bepaalde dag wordt geboren schommelt gedurende het jaar. Zo is er sprake van een seizoenpatroon: in de zomermaanden juli en augustus worden elk meer kinderen geboren dan gemiddeld per maand het geval is (grafiek 1). Het relatief lage aantal geborenen in februari hangt samen met de korte duur van deze maand.

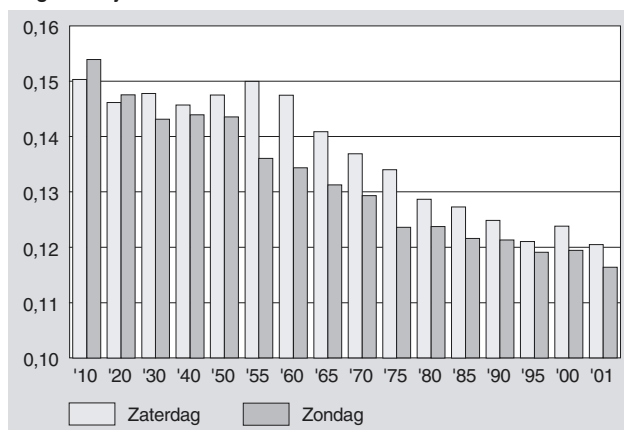
Het aantal bevallingen op een dag vertoont naast een seizoenpatroon ook een weekdagpatroon. Op basis van de zogenaamde Structuurtelling is van personen die aanwezig zijn in de Gemeentelijke Basisadministratie van 1 januari 2002 nagegaan op welke weekdag deze personen zijn geboren. Door de Structuurtelling in plaats van de jaarlijkse geboortebestanden als uitgangspunt te nemen, is het mogelijk voor personen die enkele decennia geleden zijn geboren (en waarvoor geen geboortebestanden in geautomatiseerde vorm beschikbaar zijn) na te gaan op welke dag ze zijn geboren. Bij de analyse van het effect van de weekdag op het dagelijks aantal bevallingen wordt verondersteld dat sterfte en buitenlandse migratie niet systematisch samenhangen met de weekdag (er wordt dus van uit gegaan dat personen die op een woensdag zijn geboren niet vaker emigreren dan personen die op een andere dag zijn geboren).

1. Geborenen per maand

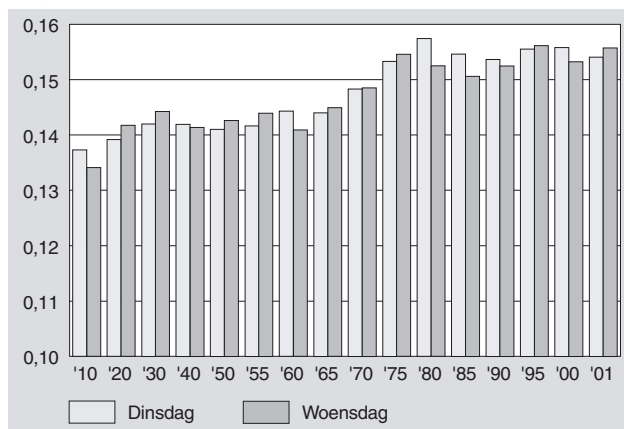
Grafiek 2, 3 en 4 tonen voor een selectie van kalenderjaren het percentage kinderen dat geboren is op een specifieke weekdag. In de eerste helft van de twintigste eeuw ligt het percentage voor elke dag ongeveer gelijk. De variaties die per kalenderjaar zichtbaar zijn, hangen samen met toevalsfluctuatie; gemiddeld worden op elke weekdag iets meer dan 14% van de kinderen geboren. Na 1950 is sprake van een opvallende daling van het percentage kinderen dat in het weekend wordt geboren. Zowel het percentage kinderen dat op zaterdag als op zondag is geboren, daalt van iets meer dan 14% in 1950 naar zo'n 12 à 13% in 1980; daarna schommelen de percentages rond de 12%. Hierbij geldt dat het percentage personen dat op zondag is geboren systematisch iets lager ligt dan het percentage dat op zaterdag is geboren.

2. Percentage personen geboren op zaterdag of zondag naar geboortjaar¹⁾

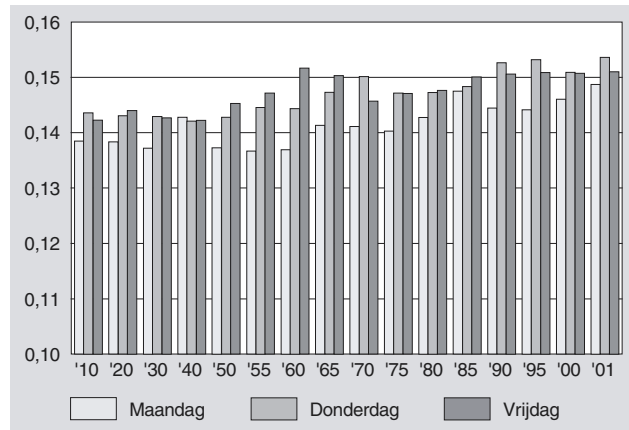
¹⁾ Personen aanwezig in het Gemeentelijk Basisregister op 1 januari 2002.

3. Percentage personen geboren op dinsdag of woensdag naar geboortjaar¹⁾

¹⁾ Personen aanwezig in het Gemeentelijk Basisregister op 1 januari 2002.

4. Percentage personen geboren op maandag, donderdag of vrijdag naar geboortjaar ¹⁾

¹⁾ Personen aanwezig in het Gemeentelijk Basisregister op 1 januari 2002.

Tegenover de daling van het percentage 'weekendkinderen' staat een stijging van het percentage 'midweekkinderen'. Dit geldt in het bijzonder voor personen die zijn geboren op dinsdag en woensdag; hiervan komt het percentage sinds 1975 er duidelijk boven de 15% uit. Het percentage personen dat geboren is op maandag, donderdag of vrijdag schommelt in de tweede helft van de twintigste eeuw systematisch tussen de 14 en 15 procent (of komt hier net boven uit).

Het naar verhouding gering aantal geboren in de weekends kan waarschijnlijk verklaard worden uit een verschil in beschikbaarheid van medisch-klinische bijstand. Uit cijfers van het CBS (CBS, 1985) blijkt dat het gemiddeld aantal geboren in het weekend voor de thuisgeborenen beduidend minder afwijkt dan voor kinderen die elders, dat wil zeggen in een ziekenhuis, kraamcentrum e.d., worden geboren.

Onder zondagskinderen worden niet alleen kinderen die op zondag zijn geboren verstaan maar ook 'gelukskinderen'. Waarschijnlijk betreft het toeval, maar toch is het opmerkelijk dat onder personen van honderd jaar en ouder die zijn geregistreerd in de telling uit het GBA op 1-1-2002 15% geboren is op zondag. Hetzelfde geldt voor negentigplussers: het percentage geboren op zondag ligt 1% hoger dan zou mogen worden verwacht.

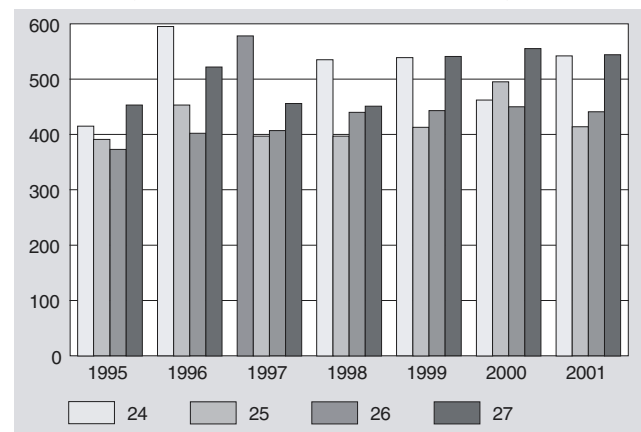
Naast seizoen en weekdag kunnen mogelijk ook andere factoren het aantal geboren per dag beïnvloeden. Jurriens (1995) meldt dat veel vroedvrouwen de ervaring hebben dat bij volle maan meer kinderen worden geboren. Nader onderzoek van 63 duizend geboortedata verkregen via (oud)studenten van de Groninger universiteit wees uit dat op de dag waarop volle maan valt niet meer kinderen worden dan op andere dagen.

Ook uit de gegevens die in dit artikel zijn gebruikt, blijkt dat er geen systematisch verband bestaat tussen de maanstand (zoals volle maan) en het aantal geboren per dag.

Weinig Kerstkinderen

Het dagelijks aantal geboren ligt niet alleen vrij laag op zaterdag en zondag maar ook op feestdagen. Zo blijkt uit *grafiek 5* dat voor personen die zijn geboren in 1995 tot en met 2001 over het algemeen het aantal geboren op een van beide kerstdagen beduidend lager ligt dan het aantal personen dat is geboren op de dag voor en na kerst. In 2000 ligt het aantal personen dat is geboren op 24 december echter lager dan het aantal personen dat is geboren op 25 december. In 2000 viel de eerste kerstdag echter op een maandag. Het feit dat 24 december op een zondag viel speelde kennelijk een grotere rol dan het feit dat het op maandag eerste kerstdag was. Ook in 1995 viel eerste kerstdag op een maandag en wederom was het verschil in het aantal geboren tussen 24 en 25 december miniem. In 1997 en 1998 viel eerste kerstdag op respectievelijk een donderdag en een vrijdag waardoor 26 december in beide jaren in het weekend viel. In deze gevallen waren de verschillen tussen 26 en 27 december zeer beperkt.

5. Personen geboren op 24, 25, 26 en 27 december naar geboortjaar ¹⁾

¹⁾ Personen aanwezig in het Gemeentelijk Basisregister op 1 januari 2002.

Literatuur

CBS, 1985, Geborenen per dag, 1983. Maandstatistiek van de bevolking, januari 1985, blz. 11–12.

Jurriens, T., 1995, Het gelijk van de verloskundige. Tijdschrift voor verloskundigen, april 1995.

Immigratie vanuit voormalig Joegoslavië

Maarten Alders en Han Nicolaas

De immigratie vanuit (voormalig) Joegoslavië kent een lange geschiedenis. Al in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werden Joegoslavische arbeidskrachten naar Nederland gehaald. In de jaren negentig bestond de immigratie vanuit dit gebied voornamelijk uit asielzoekers die het door oorlogsgeweld geteisterde land ontvluchtten. In 1993 bereikte de immigratie vanuit Joegoslavië een recordaantal van 9 duizend personen. De laatste jaren komen gemiddeld 4 duizend Joegoslaven per jaar naar Nederland. Ongeveer 60 procent van de immigranten komt uit de Federatieve Republiek Joegoslavië, sinds medio 1996 de benaming voor de republieken Servië en Montenegro. Daarnaast komen veel migranten uit Bosnië-Herzegovina.

Migratiegeschiedenis met Joegoslavië

De immigratie vanuit (voormalig) Joegoslavië naar Nederland kent een vrij lange geschiedenis.

Aan het begin van de jaren zestig ontstond schaarste op de Nederlandse arbeidsmarkt. In verband met het tekort aan lager geschoold personeel begonnen Nederlandse bedrijven buitenlandse werknemers aan te trekken uit landen rond de Middellandse Zee. De migratie vanuit de zogenoemde wervingslanden (Griekenland, Italië, Joegoslavië, Marokko, Portugal, Spanje, Tunesië en Turkije) werd hierdoor in de jaren zestig en vroege jaren zeventig een factor van betekenis. In totaal kwamen in de jaren 1964–1973 zo'n 225 duizend immigranten uit deze landen naar Nederland; het betrof voor het grootste deel arbeidskrachten. De Joegoslaven vormden met 21 duizend immigranten qua aantal de vierde groep, na de Spanjaarden, de Turken (beiden 65 duizend) en de Marokkanen (40 duizend).

De immigratie van Joegoslaven werd, net als die van Spanjaarden en Italianen, al snel gevolgd door een omvangrijke retourmigratie. Van de 13 duizend Joegoslaven die in de jaren 1969–1971 emigreerden (de jaren zestig en zeventig waren getalsmatig de belangrijkste jaren voor wat betreft de immigratie van arbeidskrachten,

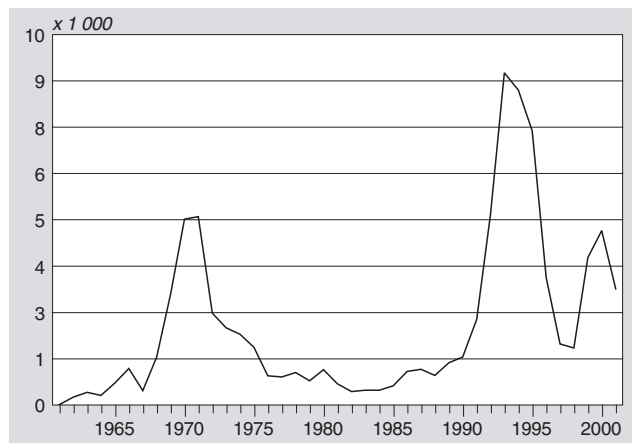
grafiek 1), was tien jaar later bijna 60 procent weer vertrokken. Dit percentage is vergelijkbaar met dat van, bijvoorbeeld, Italianen en ligt zo'n 10 procentpunten lager dan dat van Spanjaarden in dezelfde periode.

In 1973 werd een wervingsstop voor buitenlandse werknemers uit landen rond de Middellandse Zee ingesteld. Aanleiding was de economische recessie als gevolg van de oliecrisis. Sinds deze wervingsstop is legale arbeidsmigratie vanuit (bijvoorbeeld) Joegoslavië nauwelijks meer mogelijk. De immigratie vanuit Joegoslavië is sindsdien dan ook sterk gedaald. Ondanks de hoge retourmigratie en de sterke daling in de immigratie, lijkt het aannemelijk dat, zij het in mindere mate dan bij de Turken en Marokkanen, ook bij de Joegoslaven na de fase van de arbeidsmigratie sprake is geweest van gezinshereniging en gezinsvorming. Een indicatie hiervoor is het aandeel van vrouwen in de immigratie vanuit Joegoslavië, dat sinds 1972 behoorlijk is toegenomen (grafiek 2).

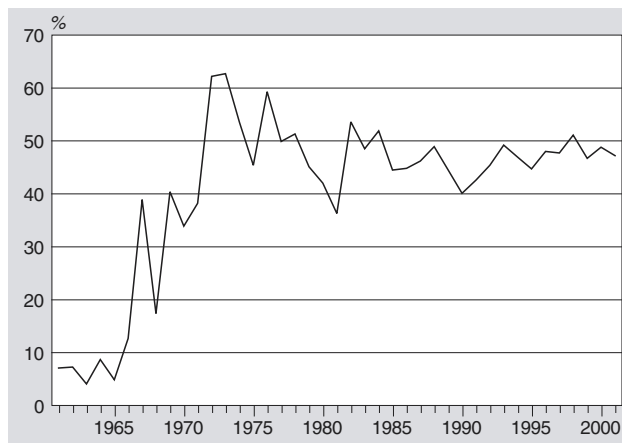
Begin jaren negentig, toen het oorlogsgeweld in dit gebied in alle hevigheid was losgebarsten, werd de immigratie vanuit Joegoslavië getalsmatig weer van enige betekenis. Dit keer zijn het echter geen arbeidskrachten, maar voornamelijk asielzoekers die het door oorlogsgeweld geteisterde gebied verlaten. In de jaren 1992–1995 kwamen in totaal zo'n 30 duizend Joegoslaven naar Nederland. Opmerkelijk hierbij is dat, in tegenstelling tot andere landen waar veel asielzoekers vandaan kwamen (Afghanistan, Irak, Somalië), vrijwel evenveel mannen als vrouwen emigreerden. Een van de verklaringen hiervoor is dat de immigratie van Joegoslaven naar verhouding voor een groot deel bestond uit gezinnen, waarbij man, vrouw en eventuele kinderen tegelijkertijd het oorlogsgeweld zijn ontvlucht.

De laatste jaren immigreren vanuit Joegoslavië gemiddeld 4 duizend personen per jaar. Ook nu immigreren vrijwel evenveel mannen als vrouwen.

1. Aantal immigranten met als land van herkomst één van de republieken van voormalig Joegoslavië

2. Aandeel vrouwen in immigratie vanuit (voormalig) Joegoslavië

Het uiteenvallen van Joegoslavië

Joegoslavië, officieel de Federale Socialistische Republiek Joegoslavië, heeft altijd een wat aparte positie ingenomen in Europa. Min of meer ingeklemd tussen het westen en het voormalige Oostblok bleek het na de oorlog onder maarschalk Tito een vrij stabiele factor in de Balkan. Na de dood van Tito (1980), die van de verschillende republieken ogenschijnlijk een eenheid had gesmeed, veranderde deze situatie en kregen de al langer sluimerende, nationalistische gevoelens gaandeweg de overhand. Met name de Serviërs, die zich vernederd voelden door Tito's grondwet die hun, het grootste Joegoslavische volk, niet meer macht toekende dan de kleinere volkeren, wilden meer vrijheid. De latere president van Joegoslavië, Slobodan Milosevic, die in 1986 partijvoorzitter van de Servische communistische partij was geworden, speelde hier op in. Hij kwam op voor de Serven in de autonome Servische provincie Kosovo, waar de Serven een minderheid vormden en zich bedreigd voelden door de Albanese meerderheid daar. Eind 1989 werd Milosevic president van Servië. In juni 1991 riepen de deelrepublieken Kroatië en Slovenië de onafhankelijkheid uit, spoedig gevolgd door Bosnië-Herzegovina en Macedonië. Het federale Joegoslavische leger greep in, maar kon niet voorkomen dat Joegoslavië in steeds meer strijdende partijen uiteen viel.

In april 1992 erkende de Europese Gemeenschap de onafhankelijkheid van Bosnië. Bosnische Serviërs begonnen de belegering van de Bosnische hoofdstad Sarajevo. In de jaren hierna woedde er in diverse delen van Joegoslavië een burgeroorlog tussen de verschillende bevolkingsgroepen (Bosnische Serviërs, Bosnische moslims, Kroaten, Serviërs), die meer dan 2 miljoen mensen op de vlucht deed slaan. De ondertekening van het akkoord van Dayton in november 1995 tussen de presidenten Milosevic (Servië), Tudjman (Kroatië) en Izetbegovic (Bosnië) zorgde voor een tijdelijke, betrekkelijke rust in deze regio. Begin 1998 laaide het geweld echter in een ander deel op. In Kosovo, een autonome provincie binnen de republiek Servië dat voor 90 procent uit etnische Albanezen bestaat, trad het Servische leger hard op tegen opstandige Albanezen. Na langdurige bombardementen van de NAVO trokken de Serviërs zich in juni 1999 uit Kosovo terug. De overwinning van oppositiekandidaat Kostunica in de verkiezingen van september 2000 leek het einde in te luiden van het tijdperk Milosevic. Aanvankelijk weigerde deze af te treden, maar de oppositie van het Servische volk tegen Milosevic was inmiddels zo sterk geworden dat deze uiteindelijk de overwinning van Kostunica erkende. Op 8 oktober 2000 werd Kostunica officieel tot president beëdigd: het tijdperk Milosevic was na ruim 13 jaar voorbij. (Bronnen: de Volkskrant, 6 oktober 2000 en het Joegoslavië-dossier van NOS-nieuws (http://www.omroep.nl/nos.nieuws/dossiers/joegoslavië/2000/portal/joegoslavië_chronologie.htm)).

De benaming 'Joegoslavië'

Begin jaren negentig heeft de benaming 'Joegoslavië' betrekking gehad op steeds verschillende stukken grondgebied. De deelrepublieken werden immers niet allemaal in hetzelfde jaar onafhankelijk en als zodanig erkend, maar de naam 'Joegoslavië' bleef al die jaren bestaan. Zo had de benaming 'Joegoslavië' in 1991 nog betrekking op alle deelrepublieken, terwijl in 1992 (toen de republieken Kroatië en Slovenië als zelfstandige staten zichtbaar werden in de statistiek van de buitenlandse migratie) 'Joegoslavië' betrekking had op het grondgebied van de republieken Bosnië-Herzegovina, Macedonië, Montenegro en Servië. Met ingang van 1993 valt Bosnië-Herzegovina in de statistiek niet meer onder 'Joegoslavië' en sinds 1994 is dat het geval voor Macedonië, zodat met ingang van 1994 de benaming 'Joegoslavië' uitsluitend nog verwijst naar de republieken Servië en Montenegro.

Op dit moment bestaat het grondgebied van voormalig Joegoslavië uit de Federatieve Republiek Joegoslavië (sinds medio 1996 de benaming voor de deelrepublieken Servië en Montenegro) en de onafhankelijke staten Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Macedonië en Slovenië. In het vervolg zal deze groep landen (de hiervoor genoemde, onafhankelijke staten plus de Federatieve Republiek Joegoslavië) worden aangeduid als de republieken van voormalig Joegoslavië.

Immigratie naar land van herkomst

Ondanks het feit dat (voormalig) Joegoslavië als land niet meer bestaat, speelt het in de (migratie)statistieken nog steeds een belangrijke rol. Personen uit voormalig Joegoslavië die vóór de onafhankelijkheid van de diverse republieken (1991–1992) zijn geboren, hebben in de statistieken immers voormalig Joegoslavië als geboorteland en niet een van de nieuwe landen.

Veel onderzoek naar buitenlandse migratie richt zich op het geboorteland van de migrant als onderscheidende variabele, in plaats van op het land van herkomst. Onderzoek naar migratie vanuit de republieken van voormalig Joegoslavië vormt in dit opzicht echter een probleem. Van de meeste migranten uit deze landen is alleen bekend dat ze in voormalig Joegoslavië zijn geboren. Niet bekend is of ze in, bijvoorbeeld, Kroatië of Bosnië-Herzegovina zijn geboren. Evenals voor de groep migranten uit de voormalige Sovjet-Unie het geval is (Alders en Nicolaas, 2002), is het om deze reden ook voor de groep migranten uit de republieken van voormalig Joegoslavië zinvoller om te kijken naar het *land van herkomst*. Zo wordt uit de migratiestatistieken duidelijk of iemand vanuit Kroatië of Bosnië-Herzegovina naar Nederland is gekomen. Het geboorteland van deze personen zal in de meeste gevallen voormalig Joegoslavië zijn. Nadeel is dat, als op deze wijze de migratie wordt onderzocht, die personen worden gemist die in een van de republieken van voormalig Joegoslavië zijn geboren en bijvoorbeeld via België of Duitsland naar Nederland zijn gekomen. Het gaat hierbij echter om een relatief kleine groep. Van alle personen met geboorteland voormalig Joegoslavië (of een van de republieken van voormalig Joegoslavië) die in 2000 of 2001 naar Nederland zijn geïmmigreerd, is slechts 7 procent via een ander land (in de helft van de gevallen Duitsland) naar Nederland gekomen.

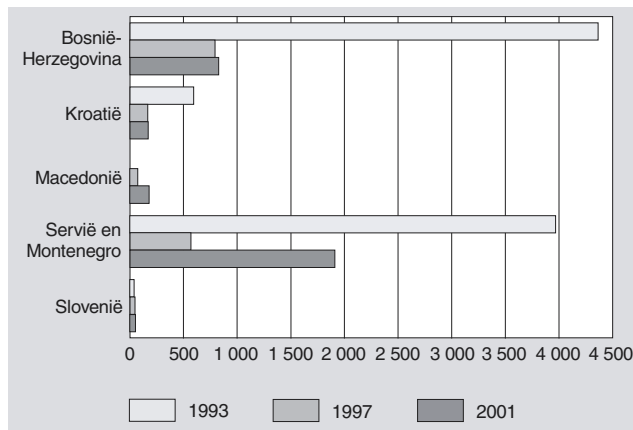
Sinds kort beschikt het CBS ook over de geboorteplaats van in Nederland ingeschreven personen. Later onderzoek zal uitwijzen of het met behulp van dit gegeven mogelijk is voormalig Joegoslavië als geboorteland te specificeren naar een van de nieuwe landen.

Lichte daling van migranten uit republieken van voormalig Joegoslavië

Het aantal migranten dat vanuit de republieken van voormalig Joegoslavië naar Nederland komt, is de laatste drie jaren redelijk stabiel en bedraagt ongeveer 4 duizend personen per jaar. In 2001 kwamen er 3 duizend migranten naar Nederland, tegen bijna 5 duizend in 2000 (grafiek 1). De piek in de immigratie vanuit Joegoslavië lag in 1993, toen 9 duizend personen naar Nederland immigreerden. Dit houdt verband met het oorlogsgeweld in met name Bosnië-Herzegovina, dat toen in alle hevigheid was losgebarsten.

In totaal zijn, sinds medio 1991 de oorlog in voormalig Joegoslavië begon, bijna 50 duizend migranten vanuit de republieken van voormalig Joegoslavië naar Nederland gekomen. In 1993 en 1997 kwam iets minder dan de helft van deze migranten uit Bosnië-Herzegovina en eveneens bijna de helft uit Servië en Montenegro, de huidige Federatieve Republiek Joegoslavië (grafiek 3). De laatste jaren is deze verhouding gewijzigd. In 2001 kwam iets meer dan 60 procent van de immigranten uit Servië en Montenegro en een kwart uit Bosnië-Herzegovina. Opgemerkt moet worden dat de autonome, Servische provincie Kosovo deel uitmaakt van de huidige Federatieve Republiek Joegoslavië. Hoewel het aantal Kosovaren binnen de groep migranten uit Servië niet bekend is, mag worden verondersteld dat de onrust in Kosovo eind jaren negentig heeft geleid tot een hoger aantal immigranten uit dit gebied.

3. Aantal immigranten met als land van herkomst één van de republieken van voormalig Joegoslavië, naar land van herkomst

Het aantal migranten dat jaarlijks uit de overige republieken van voormalig Joegoslavië (Kroatië, Macedonië en Slovenië) naar Nederland komt, is over het algemeen zeer gering.

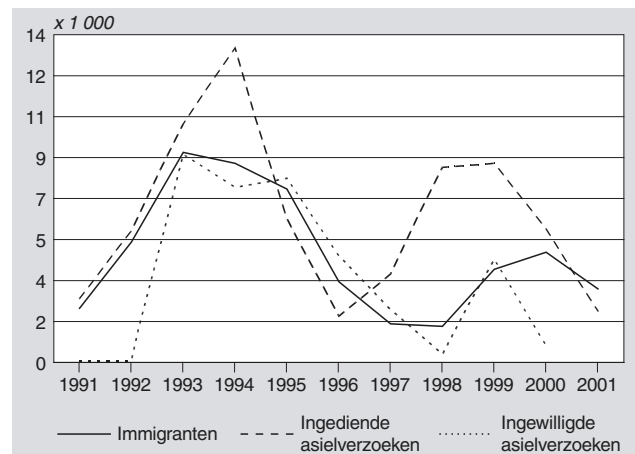
Toename asielverzoeken lijkt voorbij

De migratie vanuit de republieken van voormalig Joegoslavië houdt vrijwel gelijke tred met het aantal ingediende asielverzoeken van personen met een nationaliteit van één van de republieken van voormalig Joegoslavië. Wel dient te worden opgemerkt dat het aantal ingewilligde verzoeken de laatste jaren veel geringer is dan midden jaren negentig, waardoor er ook uiteindelijk minder personen in de migratiestatistiek zichtbaar worden (grafiek 4).

Niet iedere asielzoeker wordt in de statistieken geteld als immigrant. Alleen diegenen die zijn ingeschreven in de bevolkingsadministratie van een Nederlandse gemeente worden tot de immigranten gerekend. Inschrijving is niet alleen weggelegd voor asielzoekers van wie het asielverzoek is ingewilligd. Asielzoekers die gebruik maken van het zogenaemde ZelfZorgArrangement, waarbij ze zelf in hun huisvesting voorzien door bijvoorbeeld bij vrienden of kennissen te gaan wonen (de ZZA-regeling), kunnen zich ook inschrijven in een gemeente. Ten slotte is het zo dat ook asielzoekers die langer dan een half jaar in een opvangcentrum

verblijven, zich kunnen laten registreren. Van deze laatste mogelijkheid maken in het algemeen maar weinig asielzoekers gebruik (Nicolaas en Sprangers, 2001). Het is echter niet bekend of dit ook het geval is met asielzoekers uit de republieken van voormalig Joegoslavië.

4. Immigranten vanuit de republieken van voormalig Joegoslavië, ingediende en ingewilligde asielverzoeken

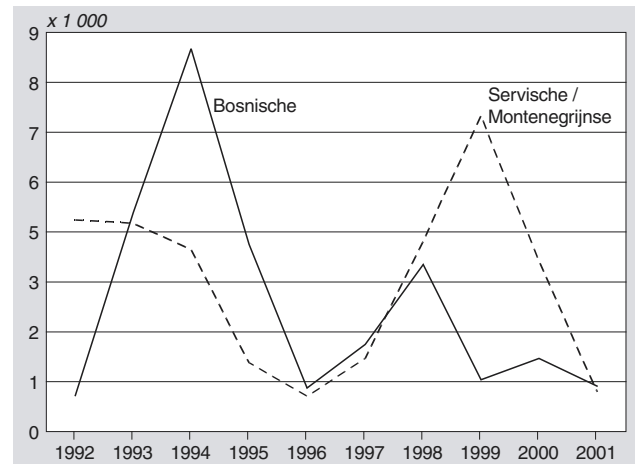

Ingediende asielverzoeken 1999: inclusief 3 434 asielprocedures van (uitgenodigde) evacués uit Kosovo.

Ingewilligde asielverzoeken 1999: inclusief 3 994 verleende VTV's aan (uitgenodigde) evacués uit Kosovo.

In de jaren 1993–1995 had het merendeel van de asielzoekers uit voormalig Joegoslavië de Bosnische nationaliteit. Ongeveer 60 procent van de bijna 30 duizend ingediende verzoeken in deze drie jaren was afkomstig van Bosniërs. Sinds 1998 is het aandeel van de Serviërs en Montenegrijnen sterk toegenomen. In 1999, bijvoorbeeld, had bijna 85 procent van de 8,5 duizend asielzoekers de Servisch-Montenegrijnse nationaliteit (grafiek 5). Zoals gezegd is het niet bekend hoeveel van deze Servische asielzoekers uit Kosovo komen. Wel bekend is dat zich onder de 7 duizend asielzoekers uit Servië en Montenegro in 1999 zo'n 3,5 duizend, door de Nederlandse regering uitgenodigde, evacués uit Kosovo bevonden. Zij kregen nog in datzelfde jaar een voorwaardelijke verblijfsvergunning, hetgeen de plotselinge piek in het aantal ingewilligde asielverzoeken in 1999 verklaart.

5. Ingediende asielverzoeken naar nationaliteit

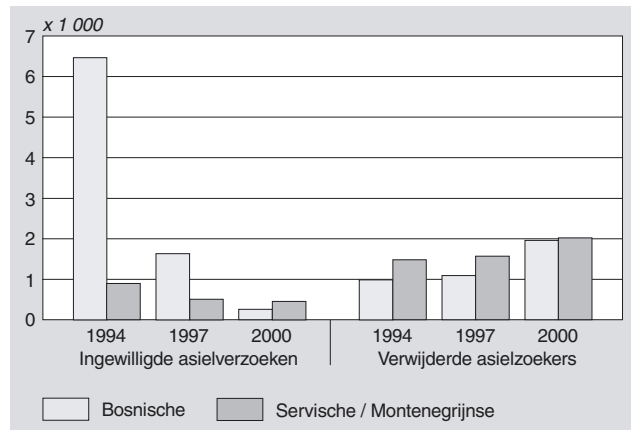

Parallel aan de sterke stijging van het aantal ingediende asielverzoeken van voormalig Joegoslaven begin jaren negentig, liep de toename van het aantal ingewilligde verzoeken in deze periode. Zo'n 70 procent van de asielzoekers in deze jaren mocht blijven en velen kregen de A-status, de officiële vluchtelingenstatus. Met uitzondering van 1999 (zie hiervoor), worden er eind jaren negentig echter nog maar weinig verzoeken ingewilligd. Dit is niet alleen

het geval bij asielverzoeken van voormalig Joegoslaven; het is over de hele linie zichtbaar. Het strengere beleid ten aanzien van asielzoekers wordt zichtbaar in duidelijk lagere aantallen ingewilligde verzoeken. Werden er in 1996 in totaal nog 23,5 duizend asielverzoeken ingewilligd, in 2001 was dit aantal meer dan gehalveerd tot 10,5 duizend.

Het aantal verwijderde asielzoekers blijft, in ieder geval tot en met 2000, licht stijgen (grafiek 6). Cijfers over 2001 zijn wat dit betreft nog niet bekend. Verwijderingen vinden plaats als blijkt dat een asielzoeker niet (of niet langer) in Nederland mag verblijven, aangezien het verzoek om toelating definitief is afgewezen.

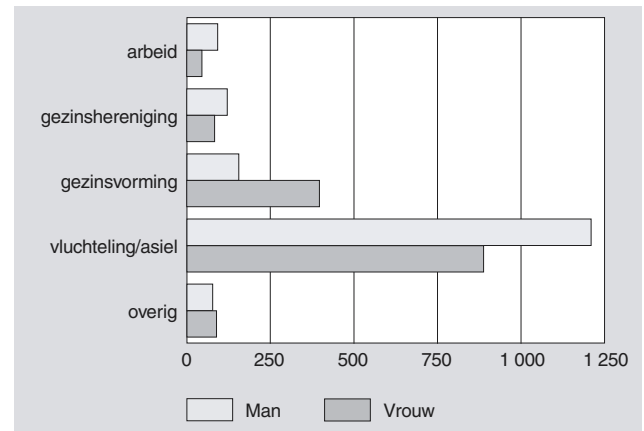
6. Ingewilligde asielverzoeken en verwijderde asielzoekers naar nationaliteit

Niet alle migranten uit de republieken van voormalig Joegoslavië komen om redenen van asiel naar Nederland. Andere redenen zijn gezinsvorming, gezinshereniging en arbeid. Cijfers van het Centraal Register Vreemdelingen van het ministerie van Justitie laten zien dat in 2000 en 2001 bijna 75 procent van de immigranten die in één van de republieken van voormalig Joegoslavië zijn geboren, als asielmigrant naar Nederland is gekomen. In de piek-jaren van de immigratie vanuit voormalig Joegoslavië (1993–1995), was dit bijna 90 procent. Het hoge percentage asielmigranten voor 2000 lijkt in tegenspraak met het reeds eerder vermelde lage aantal ingewilligde asielverzoeken voor personen uit de republieken van voormalig Joegoslavië in dat jaar. Het is echter goed mogelijk dat deze groep in 2000 veel gebruik heeft gemaakt van de hiervoor genoemde ZZA-regeling. Het is immers voorstelbaar dat een deel van de asielzoekers in 2000 verblijf heeft gevonden bij de duizenden vrienden of kennissen die hun asielverzoek midden jaren negentig zagen ingewilligd. Het kan ook zijn dat juist deze groep wél veelvuldig gebruik maakt van de mogelijkheid zich na een verblijf van een half jaar in een opvangcentrum in te schrijven in een gemeente. Aanwijzing voor deze twee aannames is het grote aantal nog lopende asielprocedures van personen uit voormalig Joegoslavië. Op 1 januari 2001 stonden er 8,5 duizend asielzaken van personen uit voormalig Joegoslavië open.

Zoals al eerder is opgemerkt, valt aan de immigratie vanuit de republieken van voormalig Joegoslavië op dat, anders dan bij andere landen waar veel asielzoekers vandaan komen (Afghanistan, Irak, Iran), jaarlijks vrijwel evenveel mannen als vrouwen naar Nederland komen. Cijfers van het Centraal Register Vreemdelingen wijzen echter uit dat in de geslachtsverdeling over de diverse migratiemotieven wel verschillen zijn. Zo bestaat bijna 60 procent van de asielmigratie uit mannen, terwijl de gezinsvormende migratie voor bijna driekwart uit vrouwen bestaat (grafiek 7).

7. Personen met geboorteland voormalig Joegoslavië met jaar van vestiging 2001, naar migratiemotief en geslacht, 1 januari 2002

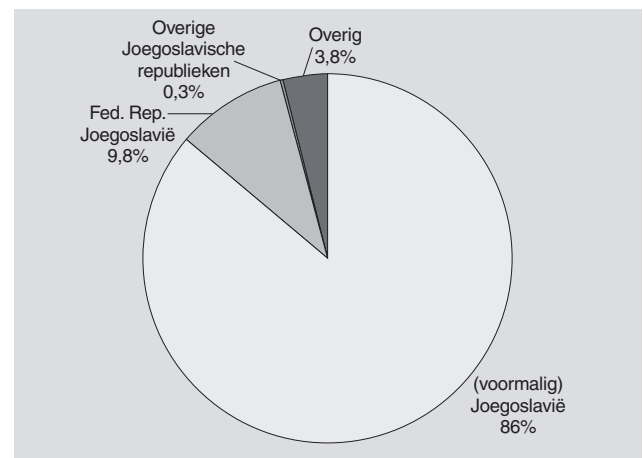

Bron: Centraal Register Vreemdelingen, bewerking CBS.

Land van herkomst en land van geboorte

Zoals eerder opgemerkt, is van veel migranten uit voormalig Joegoslavië het huidige, actuele geboorteland niet bekend. In 2001 was van slechts 10 procent van de migranten uit de Federatieve Republiek Joegoslavië (Servië en Montenegro) als geboorteland ook daadwerkelijk de Federatieve Republiek Joegoslavië geregistreerd (grafiek 8). Van 85 procent was als geboorteland alleen voormalig Joegoslavië bekend. Daarnaast is 0,3 procent geboren in een van de andere republieken van voormalig Joegoslavië en 4 procent buiten voormalige Joegoslavië (met name in Duitsland en Nederland). Gezien deze verdeling mag worden verwacht dat het overgrote deel van de migranten met geboorteland voormalig Joegoslavië daadwerkelijk in de Federatieve Republiek Joegoslavië is geboren. Voor de overige republieken van voormalig Joegoslavië gelden in grote lijnen vergelijkbare cijfers, zij het dat slechts 2 tot 4 procent van de migranten uit Kroatië en Slovenië als geboorteland ook een van deze landen heeft.

8. Immigratie vanuit de Federatieve Republiek Joegoslavië naar land van geboorte, 2001

Literatuur

Alders, M. en H. Nicolaas, 2002, Immigratie vanuit de voormalige Sovjetrepublieken. Maandstatistiek van de bevolking, juli 2002, blz. 15–17.

Nicolaas, H. en A. Sprangers, 2001, Klein deel van asielzoekers ingeschreven in GBA. Maandstatistiek van de bevolking, september 2001, blz. 4–7.

Bevolkingsstatistieken in StatLine

StatLine

In toenemende mate zijn cijfers van het CBS beschikbaar via internet. Via internet kunt u toegang verkrijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Deze resultaten kunt u bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een Webselector een keuze worden gemaakt uit alle publicaties die zijn opgenomen in StatLine.

Hoe vindt u bevolkingscijfers in StatLine?

In StatLine zijn veel cijfers over bevolking te vinden. De snelste manier om deze cijfers te vinden, is als volgt. Ga naar de openingspagina van de CBS homepage (www.cbs.nl) en druk op de knop 'StatLine' aan de rechterzijde. U krijgt dan een scherm waarin u een zoekopdracht kunt geven (*figuur 1*). Als u op 'thema' klikt, krijgt u een scherm met de themastructuur binnen StatLine te zien, de 'StatLine Webselector' (*figuur 2*).

Binnen de Webselector kunt u via de themastructuur snel gegevens over bevolking opvragen. Door op het plusje voor 'Mens en maatschappij' te klikken, komt u bij 'Bevolking' terecht. Als u vervolgens op 'Bevolking' klikt, krijgt u een lijst met publicaties en submappen (*figuur 3*). In de submappen vindt u informatie over bijvoorbeeld de samenstelling van de bevolking, geboorte en immigratie en emigratie.

Ter illustratie is in *figuur 3* de publicatie 'Bevolking; kerncijfers' geselecteerd. In het rechterdeel van de Webselector ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Hier kunt u door de tabbladen 'Onderwerpen' en 'Jaar' te selecteren uw eigen tabel samenstellen. Als u uw tabel heeft samengesteld, drukt u op 'Gegevens tonen' onderaan het scherm. U krijgt nu de tabel op het scherm te zien. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('Bewaar tabel in ander formaat') boven de tabel klikt, krijgt u de keuze om de tabel op te slaan in excel-formaat of enig ander formaat.

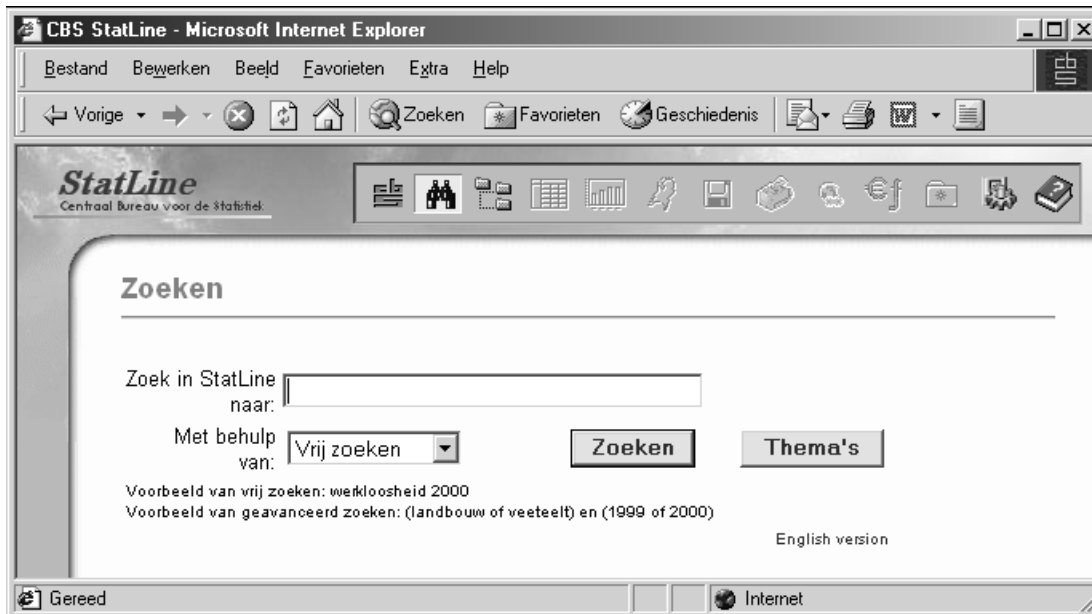
Wat kunt u in StatLine vinden?

Er is een groot aantal StatLinepublicaties met bevolkingscijfers beschikbaar. De meeste vindt u onder de kop 'Bevolking' (*figuur 3*). Er zijn publicaties beschikbaar met kerncijfers van de bevolking, maandcijfers van de bevolking, regionale cijfers, cijfers over de huishoudens, geboorte, sterfte en doodsoorzaken, huwelijken en huwelijksontbindingen, verhuizingen, immigratie en emigratie, allochtonen, asiolverzoeken, nationaliteit en diverse prognoses. In de publicatie 'Historie bevolking' vindt u tijdreeksen vanaf 1899 voor een beperkt aantal onderwerpen. Cijfers per gemeente of andere regio's zijn behalve onder 'Bevolking' ook te vinden bij het thema 'Nederland regionaal' in de publicaties 'Regionaal statistisch bestand' en 'Statistisch bestand gemeenten'.

In de afgelopen periode verschenen in StatLine:

Geboorte: leeftijd moeder (relatief) 2001
Geboorte; afwijkende leeftijdsdefinitie 2001
Sterfte: leeftijd, burgerlijke staat (relatief) 2001
Huwenden, absoluut en relatief 2001
Huwelijksjubilea 2002
Huw en huwelijksontbinding; regionaal 2001
Huwelijksontbindingen; personen (absoluut) 2001
Huwelijksontbindingen; personen (relatief) 2001
Nationaliteitswijzigingen: nationaliteit 2001
Nationaliteitswijzigingen: soort regeling 2001
Huishoudenspositie instituties 1 jan. 2001 definitief
Huishoudenspositie 1 jan. 2000 + 2001 definitief
Huishoudenspositie 1 jan. 2002 voorlopig
Huishoudenssamenstelling en grootte 1 jan. 2000 + 2001 definitief
Huishoudenssamenstelling en grootte 1 jan. 2002 voorlopig
Doodsoorzaken; beldolijst voor regio's (afgeronde aantallen)

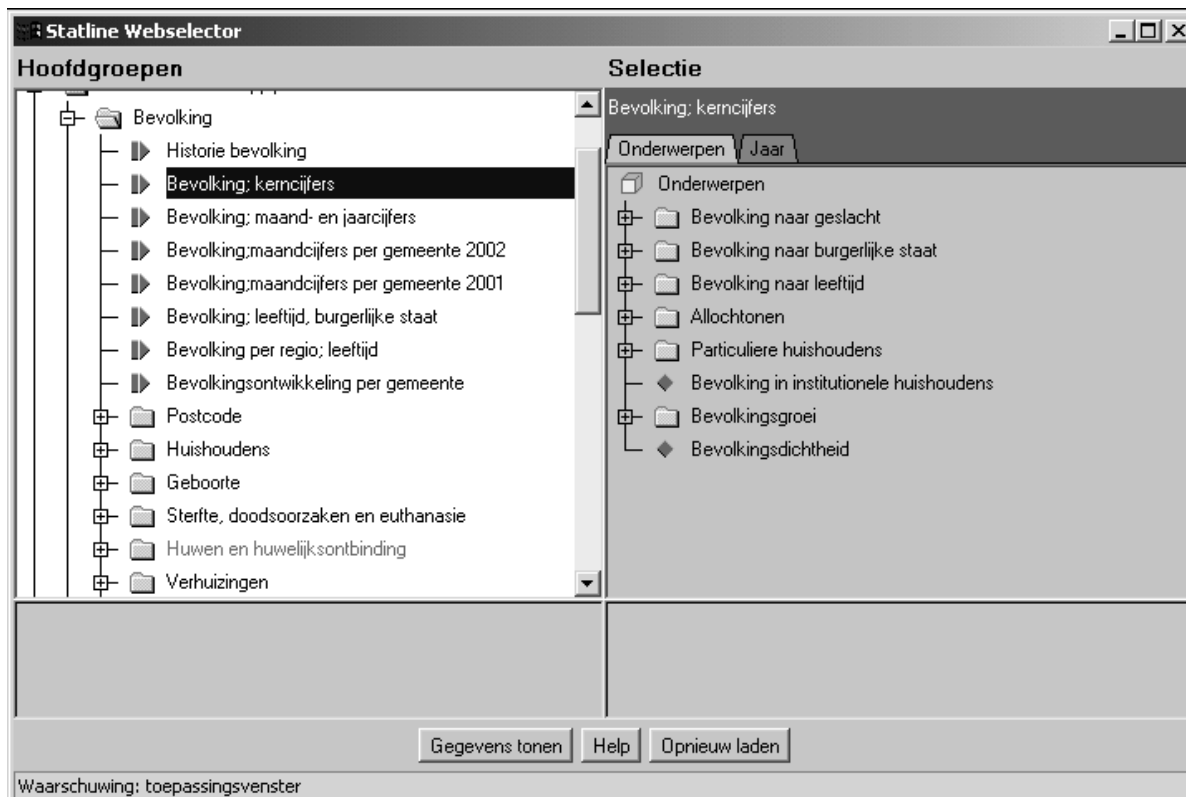
1. Zoeken in StatLine

2. StatLine Webselector

3. Bevolking in StatLine

Huwelijkssluiting en partnerschapsregistratie

Technische toelichting

Huwelijkssluiting

De opgenomen gegevens over huwenden hebben betrekking op de 'de jure'-bevolking, dat wil zeggen de personen die actueel in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente staan ingeschreven. In het geval dat een in Nederland woonachtige persoon trouwt met iemand die niet in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente staat ingeschreven, wordt alleen de in Nederland woonachtige persoon als huwende in de statistiek opgenomen.

De gegevens over huwelijksluitingen hebben betrekking op alle huwelijken waarvan ten minste één van de beide partners als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente staat ingeschreven, ongeacht het land waar het huwelijk is gesloten. Met ingang van 1 april 2001 is het in Nederland ook voor paren van gelijk geslacht mogelijk in het huwelijk te treden.

De in de tabellen vermelde leeftijd is, het verschil tussen het kalenderjaar van de desbetreffende gebeurtenis en het geboortear.

Partnerschapsregistratie

De registratie (ingevoerd per 1 januari 1998) is mogelijk voor paren van gelijk en van verschillend geslacht. In de meeste opzichten is het geregistreerd partnerschap vergelijkbaar met het huwelijk. Een duidelijk onderscheid tussen het geregistreerd partnerschap en het huwelijk betreft evenwel de relatie tussen de partners en eventuele kinderen. Als een vrouw die geregistreerd partner is, een kind krijgt, is zij weliswaar automatisch de moeder van haar kind, maar haar mannelijke geregistreerd partner is alleen dan de juridische vader als hij, met toestemming van de moeder, het kind erkent.

Tabel 1
Huwelijkssluiting en partnerschapsregistratie, kerncijfers

	1990	1995	1999	2000	2001
Huwelijkssluitingen					
Totaal	95 649	81 469	89 428	88 074	82 091
Per 1 000 inwoners	6,4	5,3	5,7	5,5	5,0
Per 1 000 niet-gehuwde mannen van 15 jaar of ouder	37,5	30,2	31,6	30,7	28,1
Partnerschapsregistraties					
Tussen twee mannen			897	815	337
Tussen een man en een vrouw			1 495	1 322	2 691
Tussen twee vrouwen			864	785	288
Totaal			3 256	2 922	3 316
Per 1 000 inwoners			0,2	0,2	0,2
Gemiddelde leeftijd bij huwelijksluiting					
Mannen	30,7	32,4	33,7	34,1	34,6
Vrouwen	28,0	29,6	30,8	31,1	31,5

Tabel 2
Huwende personen naar geslacht en leeftijd

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Mannen</i>					
15-19 jaar	522	184	183	212	203
20-24 jaar	16 702	7 475	5 742	5 564	5 407
25-29 jaar	39 497	29 372	26 359	23 793	20 224
30-34 jaar	20 131	21 433	26 516	26 076	24 100
35-39 jaar	8 509	8 827	11 732	12 334	11 584
40-44 jaar	4 944	4 283	5 751	5 939	6 101
45-49 jaar	2 653	3 115	3 451	3 688	3 786
50 jaar of ouder	4 363	4 697	6 565	6 967	7 323
Totaal	97 321	79 386	86 299	84 573	78 728
<i>per 1 000 niet-gehuwde mannen in iedere leeftijdsgroep</i>					
15-19 jaar	0,8	0,3	0,3	0,4	0,4
20-24 jaar	27,5	14,2	12,3	11,8	11,4
25-29 jaar	90,9	59,1	55,3	52,1	45,7
30-34 jaar	83,8	69,4	74,6	71,3	64,1
35-39 jaar	55,6	44,5	48,4	48,8	44,2
40-44 jaar	39,3	29,3	32,3	31,7	30,8
45-49 jaar	32,5	24,1	24,2	24,8	24,2
50 jaar of ouder	11,7	11,1	13,3	13,6	13,8
Totaal	36,8	28,4	29,5	28,5	26,1
<i>Vrouwen</i>					
15-19 jaar	2 699	946	1 295	1 276	1 233
20-24 jaar	33 548	17 188	13 844	13 389	12 337
25-29 jaar	33 493	30 925	31 629	29 075	24 885
30-34 jaar	13 838	15 208	19 640	19 793	18 394
35-39 jaar	5 718	5 808	7 885	8 058	7 864
40-44 jaar	3 449	2 996	4 067	4 181	4 444
45-49 jaar	2 018	2 239	2 596	2 814	2 883
50 jaar of ouder	2 385	2 588	3 877	4 187	4 240
Totaal	97 148	77 898	84 833	82 773	76 280
<i>per 1 000 niet-gehuwde vrouwen in iedere leeftijdsgroep</i>					
15-19 jaar	4,5	1,8	2,4	2,3	2,2
20-24 jaar	64,8	36,8	32,5	31,2	28,5
25-29 jaar	111,4	84,6	84,5	80,2	70,0
30-34 jaar	82,4	70,5	77,6	75,0	66,8
35-39 jaar	47,3	37,8	41,9	41,2	38,7
40-44 jaar	30,8	23,4	26,4	25,9	26,2
45-49 jaar	24,4	18,0	19,2	20,1	19,7
50 jaar of ouder	2,4	2,5	3,5	3,8	3,8
Totaal	33,7	25,7	26,8	25,8	23,4

Tabel 3
Huwende personen naar geslacht en voormalige burgerlijke staat

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Mannen</i>					
Ongehuwd	80 409	64 708	69 288	66 957	62 469
Verweduwd	1 270	1 194	1 756	1 811	1 714
Gescheiden	15 642	13 484	15 255	15 805	14 545
Totaal	97 321	79 386	86 299	84 573	78 728
<i>Vrouwen</i>					
Ongehuwd	81 476	64 489	69 128	66 769	61 408
Verweduwd	970	864	1 424	1 441	1 352
Gescheiden	14 702	12 545	14 281	14 563	13 520
Totaal	97 148	77 898	84 833	82 773	76 280

Tabel 4
Gemiddelde leeftijd bij huwelijksluiting naar geslacht en voormalige burgerlijke staat

	1990	1995	1999	2000	2001
Mannen					
Ongehuwd	28,2	29,6	30,7	31,0	31,6
Verweduwd	57,0	59,3	57,7	58,2	58,2
Gescheiden	41,6	43,4	44,2	44,5	44,9
Totaal	30,7	32,4	33,7	34,1	34,6
Vrouwen					
Ongehuwd	25,9	27,4	28,3	28,5	28,9
Verweduwd	52,5	55,3	53,6	53,0	54,0
Gescheiden	37,9	39,4	40,5	41,0	41,4
Totaal	28,0	29,6	30,8	31,1	31,5

Tabel 5
Voor de eerste maal huwende personen naar geslacht en leeftijd

	1990	1995	1999	2000	2001
Mannen					
15-19 jaar	512	183	183	211	203
20-24 jaar	16 593	7 425	5 717	5 517	5 373
25-29 jaar	38 410	28 775	25 861	23 394	19 896
30-34 jaar	17 345	19 346	24 485	24 162	22 402
35-49 jaar	7 115	8 549	12 313	12 916	13 149
50 jaar of ouder	434	430	729	757	1 446
Totaal	80 409	64 708	69 288	66 957	62 469
<i>per 1 000 ongehuwde mannen in iedere leeftijdsgroep</i>					
15-19 jaar	1,0	0,4	0,4	0,4	0,4
20-24 jaar	27,3	14,1	12,2	11,7	11,3
25-29 jaar	90,4	58,9	54,9	51,8	45,4
30-34 jaar	81,0	68,7	74,1	70,6	63,5
35-49 jaar	32,4	27,2	30,9	30,6	29,5
50 jaar of ouder	3,5	3,2	4,6	4,5	8,3
Totaal	37,9	29,2	30,1	28,8	26,4
Vrouwen					
15-19 jaar	2 680	941	1 295	1 273	1 232
20-24 jaar	33 124	16 959	13 692	13 218	12 191
25-29 jaar	31 259	29 438	30 397	27 961	23 990
30-34 jaar	10 430	12 438	16 678	16 942	15 883
35-49 jaar	3 699	4 485	6 710	6 976	7 486
50 jaar of ouder	284	228	356	399	626
Totaal	81 476	64 489	69 128	66 769	61 408
<i>per 1 000 ongehuwde vrouwen in iedere leeftijdsgroep</i>					
15-19 jaar	5,3	2,1	2,9	2,8	2,7
20-24 jaar	64,4	36,5	32,3	30,9	28,3
25-29 jaar	110,9	84,6	84,7	80,2	70,0
30-34 jaar	80,6	70,2	77,9	75,3	67,2
35-49 jaar	28,3	22,9	25,9	25,3	25,5
50 jaar of ouder	1,6	1,4	2,1	2,3	3,6
Totaal	46,9	35,9	36,9	35,2	31,8

Tabel 6
Hertrouwers naar geslacht en voormalige burgerlijke staat

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>Mannen</i>					
Verweduwd	1 270	1 194	1 756	1 811	1 714
Gescheiden	15 642	13 484	15 255	15 805	14 545
Totaal	16 912	14 678	17 011	17 616	16 259
<i>Vrouwen</i>					
Verweduwd	970	864	1 424	1 441	1 352
Gescheiden	14 702	12 545	14 281	14 563	13 520
Totaal	15 672	13 409	15 705	16 004	14 872
<i>Per 1 000 inwoners</i>					
Mannen	2,8	2,3	2,6	2,7	2,5
Vrouwen	2,5	2,0	2,4	2,4	2,2

Tabel 7
Huwelijksjubilea

	1990	1995	1999	2000	2001
<i>x 1 000</i>					
12,5 jaar	78	72	75	75	74
25 jaar	79	88	81	74	73
40 jaar	41	48	51	52	51
50 jaar	20	12	22	23	23
60 jaar	3	3	4	4	4

Huwelijksontbinding

Technische toelichting

Echtscheidingen

De van *echt scheidenden* zijn zij die ten tijde van de inschrijving van het bedoelde vonnis actueel in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente waren opgenomen (de 'de jure'-bevolking). Omdat de (voormalige) echtelieden niet altijd beiden in Nederland wonen, zijn de aantallen van echt scheidende mannen en vrouwen niet precies gelijk.

De gegevens over *echtscheidingen* hebben betrekking op alle echtscheidingen waarbij ten minste één van beide partners als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen. Het maakt daarbij niet uit of de echtscheiding al dan niet door een Nederlandse rechter is uitgesproken.

Het *totaal echtscheidingspercentage* geeft het percentage huwelijken weer dat tot echtscheiding zal komen als in de toekomst dezelfde huwelijksduurspecifieke sterfte- en echtscheidingsrisico's blijven gelden als in het waargenomen jaar.

De in de tabellen vermelde *leeftijd* is, het verschil tussen het kalenderjaar van de desbetreffende gebeurtenis en het geboortjaar.

Verweduwende personen

Personen die ten tijde van het overlijden van hun partner in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente als ingezetene staan ingeschreven.

Tabel 1
Huwelijksontbinding; kerncijfers

	1996	1997	1999	2000	2001
<i>Huwelijksontbindingen totaal</i>					
Totaal	94 140	91 704	92 395	93 603	95 575
Per 1 000 inwoners	6,1	5,9	5,8	5,9	6,0
Per 1 000 echtparen	26,7	26,0	26,1	26,4	27,0
<i>Huwelijksontbindingen door echtscheiding</i>					
Totaal	34 871	33 740	33 571	34 650	37 104
Per 1 000 inwoners	2,3	2,2	2,1	2,2	2,3
Per 1 000 echtparen	9,9	9,6	9,5	9,8	10,5
Gemiddelde huwelijksduur bij echtscheiding	12,2	12,3	12,9	12,9	13,1
Totaal echtscheidingspercentage	32,8	32,4	32,1	34,1	37,2
<i>Huwelijksontbindingen door overlijden</i>					
Overleden gehuwden					
Mannen	42 032	40 942	41 096	41 063	40 589
Vrouwen	17 237	17 022	17 728	17 890	17 882
Totaal	59 269	57 964	58 824	58 953	58 471
Per 1 000 echtparen					
Mannen	11,9	11,6	11,6	11,6	11,5
Vrouwen	4,9	4,8	5,0	5,1	5,1
Totaal	16,8	16,4	16,6	16,6	16,5

Tabel 2
Gemiddelde leeftijd bij echtscheiding en verweduwing

	1996	1997	1999	2000	2001
<i>Gemiddelde leeftijd bij echtscheiding</i>					
Mannen	40,8	41,0	41,8	41,9	42,1
Vrouwen	38,1	38,4	38,8	39,0	39,2
<i>Gemiddelde leeftijd overleden gehuwden</i>					
Mannen	71,9	72,1	72,5	72,7	72,7
Vrouwen	68,6	68,7	68,8	69,2	69,3
<i>Gemiddelde leeftijd achterblijvende partner</i>					
Mannen	70,4	70,5	70,6	71,0	71,1
Vrouwen	68,5	68,7	69,0	69,2	69,3

Tabel 3
Van echt scheidende personen naar leeftijd en geslacht

	1996	1997	1999	2000	2001
<i>Mannen</i>					
Jonger dan 20 jaar	1	1	1	2	–
20–29 jaar	3 508	3 014	2 432	2 246	2 232
30–39 jaar	12 862	12 527	12 050	12 552	13 204
40–49 jaar	10 103	9 861	10 408	10 981	12 269
50–59 jaar	4 424	4 454	4 935	5 157	5 546
60–69 jaar	1 204	1 158	1 275	1 290	1 337
70 jaar of ouder	307	324	308	315	370
Totaal	32 409	31 339	31 409	32 543	34 958
<i>per 1 000 gehuwde mannen</i>					
Jonger dan 20 jaar	4,5	4,0	3,8	8,3	–
20–29 jaar	20,9	19,6	18,8	19,0	20,6
30–39 jaar	16,4	16,3	16,2	17,2	18,7
40–49 jaar	11,2	11,2	12,0	12,6	14,1
50–59 jaar	6,0	5,8	6,0	6,2	6,6
60–69 jaar	2,3	2,2	2,3	2,3	2,4
70 jaar of ouder	0,7	0,8	0,7	0,7	0,8
Totaal	9,2	8,9	8,9	9,2	9,9
<i>Vrouwen</i>					
Jonger dan 20 jaar	31	31	21	30	18
20–29 jaar	6 529	5 871	4 982	4 772	4 794
30–39 jaar	13 594	13 299	13 633	14 059	15 259
40–49 jaar	9 186	8 976	9 292	9 892	10 850
50–59 jaar	3 244	3 292	3 423	3 600	3 843
60–69 jaar	724	713	801	756	801
70 jaar of ouder	142	141	136	131	149
Totaal	33 450	32 323	32 288	33 240	35 714
<i>per 1 000 gehuwde vrouwen</i>					
Jonger dan 20 jaar	13,0	13,9	9,6	13,9	8,9
20–29 jaar	21,2	20,4	19,9	20,5	22,0
30–39 jaar	15,5	15,4	16,1	16,8	18,7
40–49 jaar	10,4	10,3	10,7	11,3	12,4
50–59 jaar	4,8	4,6	4,5	4,7	4,9
60–69 jaar	1,6	1,5	1,7	1,6	1,6
70 jaar of ouder	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Totaal	9,5	9,2	9,2	9,4	10,1

Tabel 4
Verweduwende personen naar leeftijd en geslacht

	1996	1997	1999	2000	2001
<i>Mannen</i>					
Jonger dan 20 jaar	–	–	1	–	–
20–29 jaar	35	46	39	35	23
30–39 jaar	362	350	311	329	295
40–49 jaar	1 074	997	1 012	935	890
50–59 jaar	1 970	1 982	2 274	2 210	2 370
60–69 jaar	3 503	3 546	3 456	3 492	3 394
70–79 jaar	5 660	5 449	5 738	5 676	5 651
80–89 jaar	4 062	4 055	4 285	4 552	4 592
90 jaar of ouder	571	597	612	661	667
Totaal	17 237	17 022	17 728	17 890	17 882
<i>per 1 000 gehuwde mannen</i>					
Jonger dan 20 jaar	–	–	3,8	–	–
20–29 jaar	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
30–39 jaar	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4
40–49 jaar	1,2	1,1	1,2	1,1	1,0
50–59 jaar	2,7	2,6	2,8	2,7	2,8
60–69 jaar	6,7	6,7	6,4	6,3	6,1
70–79 jaar	17,7	16,8	17,1	16,7	16,4
80–89 jaar	46,6	45,8	46,9	47,1	45,7
90 jaar of ouder	109,2	111,3	105,3	110,9	108,4
Totaal	4,9	4,8	5,0	5,1	5,1
<i>Vrouwen</i>					
Jonger dan 20 jaar	–	–	1	–	2
20–29 jaar	158	159	138	141	153
30–39 jaar	816	788	762	709	687
40–49 jaar	2 420	2 178	2 111	2 033	2 043
50–59 jaar	5 253	5 208	5 269	5 284	5 252
60–69 jaar	11 124	10 554	10 155	10 031	9 670
70–79 jaar	14 999	14 897	15 013	15 007	14 816
80–89 jaar	6 823	6 679	7 152	7 307	7 450
90 jaar of ouder	439	479	495	551	516
Totaal	42 032	40 942	41 096	41 063	40 589
<i>per 1 000 gehuwde vrouwen</i>					
Jonger dan 20 jaar	–	–	0,5	–	1,0
20–29 jaar	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7
30–39 jaar	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
40–49 jaar	2,7	2,5	2,4	2,3	2,3
50–59 jaar	7,7	7,3	7,0	6,8	6,6
60–69 jaar	23,8	22,5	21,1	20,6	19,6
70–79 jaar	60,0	58,7	56,8	55,9	54,5
80–89 jaar	129,1	123,8	128,9	124,2	120,4
90 jaar of ouder	209,2	206,6	214,9	232,9	208,0
Totaal	11,9	11,6	11,6	11,6	11,5

Maandcijfers

Technische toelichting

De gegevens over de *bevolking*, met uitzondering van asielzoekers, hebben betrekking op personen die in de basisadministratie van de Nederlandse gemeenten als ingezetene zijn opgenomen (de 'de jure' bevolking). In principe wordt iedereen die voor onbepaalde tijd in Nederland woonachtig is, opgenomen in de basisadministratie van de gemeente waar men woont resp. waar men de meeste malen overnacht (de gemeente van inschrijving of woongemeente). De gegevens van een individu vormen tezamen een *persoonslijst*.

Geborenen worden geteld naar de gemeente waar de moeder (eventueel de vader) als ingezetene is ingeschreven. De opgenomen gegevens over de *levendgeborenen* hebben betrekking op alle bij de gemeente aangegeven geborenen die enig teken van leven hebben vertoond, ongeacht de zwangerschapsduur. Daar waar levendgeborenen worden onderscheiden naar *rangnummer* wordt, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld het rangnummer van de levendgeborene uit de moeder (en dus niet dat uit het bestaande huwelijk).

Een kind wordt *buitenechtelijk* genoemd als de moeder op het moment van de bevalling niet gehuwd is of als ze uiterlijk 307 dagen vóór de bevalling verweduwd of gescheiden is.

Overledenen worden eveneens geteld naar de gemeente van inschrijving en niet naar de gemeente van overlijden. De vermelde *leeftijd* is, met uitzondering van de overleden kinderen beneden 1 jaar, het verschil tussen het kalenderjaar van overlijden en dat van geboorte.

De statistiek van de *buitenlandse migratie* heeft betrekking op alle personen die aangifte doen van het feit dat zij zich in Nederland vestigen of Nederland verlaten.

Immigranten zijn zij voor wie de verwachte verblijfsduur in Nederland in het halfjaar volgend op de vestiging ten minste vier maanden bedraagt. Voor de emigratie geldt dat de verwachte verblijfsduur in het buitenland in het jaar volgend op het vertrek ten minste acht maanden bedraagt.

Administratieve correcties worden gevormd door de opnemingen in respectievelijk afvoeringen uit de gemeentelijke persoonsregisters anders dan door geboorte, sterfte, vestiging, vertrek of gemeente-grenswijzigingen. Het grootste deel van de administratieve correcties betreft de verwerking van óf het vertrek van personen die deze gebeurtenis niet hebben gemeld bij de gemeentelijke autoriteiten óf de hervestiging die daarna plaatsvindt.

Onder *binnenlandse migratie* wordt verstaan iedere woonplaatswisseling binnen Nederland die leidt tot verandering van gemeente van inschrijving. Veranderingen van inschrijvingsgemeente die in verband met grenswijziging tussen, respectievelijk samenvoeging van, gemeenten in de bevolkingsadministratie worden geregistreerd, worden niet als binnenlandse migratie beschouwd.

Verhuizingen binnen een gemeente behoren tot de statistiek van de *binnengemeentelijke verhuizingen*.

De gegevens over de *huwelijksluiting* zijn geteld naar de gemeente waar de huwelijksvoltrekking voor de ambtenaar van de burgerlijke stand heeft plaatsgehad en hebben betrekking op huwelijken waarvan ten minste één der huwelijkspartners als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen, ongeacht het land waar het huwelijk is gesloten.

Per 1 januari 1998 is in Nederland het *geregistreerd partnerschap* ingevoerd. De registratie van het partnerschap in de gemeentelijke basisadministratie (GBA) is mogelijk voor paren van gelijk en van verschillend geslacht.

Echtscheidingen betreffen de door een rechter uitgesproken echtscheidingsvonnissen en hebben betrekking op echtscheidingen waarvan ten minste één van de betrokkenen als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen, ongeacht het land waar het huwelijk is ontbonden. De datum van echtscheiding is de datum waarop dit vonnis bij de burgerlijke stand wordt ingeschreven. Voor huwelijken die in Nederland zijn gesloten is dat de burgerlijke stand in de gemeente waar het huwelijk werd voltrokken. Huwelijken die in het buitenland zijn gesloten en in Nederland zijn geregistreerd, kunnen in Nederland worden ontbonden door inschrijving van het echtscheidingsvonnis in het echtscheidingsregister van de gemeente 's-Gravenhage.

Asielzoekers zijn mensen die om uiteenlopende redenen hun land hebben verlaten om in een ander land, bijvoorbeeld Nederland, bescherming of asiel te zoeken. Het aantal individuele asielaanvragen wordt geregistreerd door het Ministerie van Justitie, de bron voor de in de tabel vermelde cijfers. De asielzoekers in een bepaald jaar worden niet allen ook als immigrant in dat jaar geteld. Voor dat laatste is immers inschrijving in een gemeentelijke basisadministratie vereist. Asielzoekers worden niet direct na aankomst als immigrant ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Voor degenen die in de centrale opvang zitten, gebeurt dit pas als zij 'statushouder' zijn geworden, of langer dan een jaar in een opvangcentrum verblijven. Degenen die buiten de centrale opvang onderdak hebben, worden ingeschreven mits zij rechtmatig in Nederland verblijven. Nadat het CBS bericht van inschrijving in de GBA heeft ontvangen, wordt de (voormalige) asielzoeker als immigrant opgenomen.

Ten slotte wordt nog vermeld dat door middel van een voetnoot per tabel wordt aangegeven welke cijfers een voorlopig karakter dragen en welke definitief zijn.

Tabel 1
Bevolking, stand en dynamiek

	Levend- geborenen	Over- ledenen	Buitenlandse migratie		Totale bevolkings- groei ²⁾	Aantal inwoners aan het einde van het jaar / de maand	Binnen- landse migratie	Binnen- gemeentelijk verhuisde personen	Huwelijks- sluitingen	Partner- schaps- registraties	Echt- scheidings
			Immigratie	Emigratie ¹⁾							
1997	192 443	135 783	109 860	81 973	87 085	15 654 192	633 356	1 106 833	85 059		33 740
1998	199 408	137 482	122 407	79 289	106 033	15 760 225	665 795	1 108 216	86 956	4 626	32 459
1999	200 445	140 487	119 151	78 779	103 725	15 863 950	637 394	1 058 308	89 428	3 256	33 571
2000	206 619	140 527	132 850	78 977	123 125	15 987 075	614 097	972 256	88 074	2 922	34 650
2001	202 603	140 377	133 404	82 566	118 210	16 105 285	609 959	952 575	82 091	3 316	37 104
januari	17 344	13 102	11 772	7 920	8 094	15 995 169	53 682	83 854	3 480	168	3 401
februari	15 334	11 115	10 209	5 773	8 655	16 003 824	44 935	73 165	3 385	163	2 969
maart	16 834	12 572	10 588	7 217	7 633	16 011 457	48 391	81 639	4 474	171	3 243
april	15 679	11 557	9 724	5 601	8 245	16 019 702	41 359	69 046	5 860	146	2 849
mei	17 537	12 059	10 669	6 187	9 960	16 029 662	47 367	80 811	9 981	185	3 296
juni	17 050	11 420	10 096	6 883	8 843	16 038 505	48 137	79 592	11 688	161	3 121
juli	17 942	11 185	12 166	8 440	10 483	16 048 988	57 527	83 643	7 602	201	3 194
augustus	17 726	11 113	14 633	7 970	13 276	16 062 264	63 229	80 687	10 402	269	3 023
september	17 147	10 706	13 109	6 472	13 078	16 075 342	52 687	73 473	10 594	364	2 984
oktober	17 556	11 523	12 332	7 226	11 139	16 086 481	55 940	85 987	6 155	480	3 525
november	16 345	11 391	10 536	6 256	9 234	16 095 715	50 751	83 240	4 226	528	3 116
december	16 109	12 634	7 570	6 621	9 570	16 105 285	45 954	77 438	4 244	480	2 383
2002											
januari	17 176	13 970	10 957	7 640	6 523	16 111 808	56 698	90 129	3 970	598	3 082
februari	15 574	11 709	9 502	5 805	7 562	16 119 370	46 875	76 162	5 068	606	2 881
maart	16 937	13 450	9 398	7 310	5 575	16 124 945	52 142	79 988	4 593	671	2 881
april	16 402	12 405	9 760	8 121	5 636	16 130 581	48 269	86 315	6 241	667	2 738
mei	16 962	11 433	8 393	6 800	7 122	16 137 703	45 638	77 391	10 695	689	2 553
juni	16 613	11 352	10 024	8 736	6 549	16 144 252	53 936	87 421	12 491	677	3 041
juli	17 418	11 109	10 561	9 959	6 911	16 151 163	56 901	84 723	7 401	683	2 887
augustus	17 900	11 584	12 424	9 155	9 585	16 160 748	63 020	79 844	9 303	701	2 745

¹⁾ Inclusief saldo administratieve correcties.²⁾ Inclusief het verschil tussen het officieel vastgestelde en het berekende inwonertal (overige correcties).

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2001 (exclusief de binnenlandse migratie en de binnengemeentelijk verhuisde personen 2001).

Tabel 2
Levendgeborenen naar legitimiteit en rangnummer (uit de moeder)

	Eerste kinderen	Tweede kinderen	Derde kinderen	Vierde of volgende kinderen	Totaal	w.o. niet-echtelijk	
						totaal	w.o. eerste kinderen
1997	89 322	68 173	24 238	10 710	192 443	36 863	23 410
1998	93 876	69 877	24 970	10 685	199 408	41 439	26 691
1999	93 815	71 289	24 840	10 501	200 445	45 592	29 165
2000	95 972	74 014	25 685	10 948	206 619	51 539	32 365
2001	93 695	73 533	24 896	10 479	202 603	55 108	34 185
januari	8 155	6 170	2 088	931	17 344	4 614	2 963
februari	7 135	5 524	1 844	831	15 334	4 160	2 648
maart	7 634	6 182	2 146	872	16 834	4 328	2 635
april	7 017	5 791	2 037	834	15 679	4 202	2 593
mei	7 771	6 572	2 246	948	17 537	4 635	2 792
juni	7 765	6 264	2 110	911	17 050	4 542	2 747
juli	8 370	6 550	2 154	868	17 942	4 920	3 027
augustus	8 227	6 389	2 211	899	17 726	4 774	2 974
september	8 081	6 227	2 001	838	17 147	4 698	2 906
oktober	8 178	6 336	2 131	911	17 556	4 916	3 086
november	7 715	5 874	1 935	821	16 345	4 703	2 934
december	7 647	5 654	1 993	815	16 109	4 616	2 880
2002							
januari	7 958	6 276	2 093	849	17 176	4 798	2 963
februari	7 153	5 667	1 899	855	15 574	4 500	2 836
maart	7 526	6 369	2 206	836	16 937	4 814	2 939
april	7 122	6 246	2 190	844	16 402	4 514	2 681
mei	7 621	6 460	2 086	795	16 962	4 927	3 020
juni	7 535	6 137	2 101	840	16 613	4 805	2 936
juli	8 088	6 392	2 087	851	17 418	5 066	3 109
augustus	8 267	6 493	2 246	894	17 900	5 183	3 193

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2001 en eerder, zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Tabel 3
Overledenen naar leeftijd en geslacht

	0-19 jaar		20-39 jaar		40-59 jaar		60-79 jaar		80-89 jaar		90+ jaar		Totaal		w.o. beneden 1 jaar ¹⁾	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
	1997	1 016	724	2 026	1 151	8 187	5 421	32 890	21 785	18 425	25 864	4 699	13 595	67 243	68 540	541
1998	1 103	692	1 901	1 035	8 340	5 520	33 343	21 962	18 598	26 028	4 924	14 036	68 209	69 273	613	422
1999	1 055	785	1 937	1 128	8 570	5 787	33 416	22 608	18 716	26 452	5 178	14 855	68 872	71 615	563	485
2000	999	761	1 740	1 006	8 204	5 552	30 974	20 245	20 619	26 733	6 237	17 457	68 773	71 754	582	477
2001	1 100	764	1 824	1 046	8 758	5 999	32 166	22 079	19 378	27 062	5 093	15 108	68 319	72 058	615	473
januari	113	83	173	98	744	525	2 766	2 009	1 842	2 596	541	1 612	6 179	6 923	58	45
februari	96	57	123	74	632	443	2 523	1 704	1 587	2 108	469	1 299	5 430	5 685	49	39
maart	88	63	143	88	779	547	2 938	1 906	1 724	2 417	513	1 366	6 185	6 387	50	44
april	84	48	142	89	709	475	2 678	1 770	1 685	2 195	449	1 233	5 747	5 810	45	29
mei	95	67	151	96	774	513	2 820	1 785	1 666	2 322	442	1 328	5 948	6 111	54	49
juni	92	68	152	83	690	487	2 685	1 737	1 523	2 243	434	1 226	5 576	5 844	52	42
juli	99	65	154	76	638	459	2 576	1 749	1 541	2 197	375	1 256	5 383	5 802	59	35
augustus	91	75	134	91	788	492	2 465	1 772	1 485	2 146	373	1 201	5 336	5 777	45	45
september	80	56	165	83	725	522	2 402	1 787	1 428	2 048	328	1 082	5 128	5 578	49	37
oktober	89	69	181	82	749	540	2 652	1 882	1 588	2 166	402	1 123	5 661	5 862	50	47
november	83	55	174	79	721	483	2 697	1 854	1 583	2 184	352	1 126	5 610	5 781	49	25
december	90	58	132	107	809	513	2 964	2 124	1 726	2 440	415	1 256	6 136	6 498	55	36
2002																
januari	97	64	146	90	808	559	2 986	2 130	2 036	2 725	611	1 718	6 684	7 286	51	34
februari	76	80	151	91	640	502	2 587	1 690	1 702	2 287	507	1 396	5 663	6 046	45	50
maart	88	61	156	97	751	539	2 914	2 066	1 950	2 705	515	1 608	6 374	7 076	57	39
april	82	59	162	96	734	516	2 897	1 833	1 816	2 335	450	1 425	6 141	6 264	46	37
mei	92	45	147	76	722	471	2 608	1 815	1 615	2 202	382	1 258	5 566	5 867	41	25
juni	89	62	154	94	717	486	2 609	1 757	1 623	2 152	399	1 210	5 591	5 761	43	35
juli	79	56	161	79	690	478	2 512	1 712	1 554	2 196	398	1 194	5 394	5 715	44	31
augustus	110	71	173	81	695	549	2 591	1 760	1 622	2 284	387	1 261	5 578	6 006	59	36

¹⁾ Leeftijd op de laatste verjaardag.

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2001 en eerder, zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Tabel 4
Buitenlandse migratie naar geboorteland

	Totaal ¹⁾	Werelddelen					Landen							Afgani- stan
		Europa	Amerika	Azië	Afrika	Oceanië	EU-landen							
							Nederland	België	Duitsland	Frankrijk	Verenigd Koninkrijk	Overige EU-landen		
<i>Immigratie ²⁾</i>														
1997	109 860	56 719	15 736	22 016	14 527	862	22 715	2 244	5 548	1 807	4 454	5 726	3 664	
1998	122 407	60 703	20 504	24 116	16 044	1 040	25 984	2 337	5 466	1 986	4 481	6 159	3 936	
1999	119 151	61 522	19 946	21 557	14 921	1 204	24 974	2 360	5 193	1 952	4 780	6 572	5 506	
2000	132 850	66 921	22 428	24 340	17 823	1 338	23 817	2 244	5 150	2 030	5 564	6 813	4 610	
2001	133 404	65 715	20 331	25 046	20 853	1 459	23 150	2 106	5 103	1 982	5 515	6 860	4 473	
januari	11 772	6 110	1 731	2 053	1 748	130	2 205	216	448	196	500	644	409	
februari	10 209	4 962	1 337	2 090	1 721	99	1 470	151	380	156	413	569	405	
maart	10 588	5 204	1 492	2 109	1 678	105	1 631	141	372	144	461	567	420	
april	9 724	4 673	1 285	1 919	1 714	133	1 563	129	364	133	428	409	375	
mei	10 669	5 103	1 439	2 180	1 790	157	1 715	165	398	137	449	553	440	
juni	10 096	4 941	1 564	1 967	1 508	116	1 960	149	372	126	413	438	435	
juli	12 166	5 919	2 435	2 142	1 551	119	2 842	176	427	139	443	482	430	
augustus	14 633	7 206	3 047	2 332	1 901	147	2 886	256	556	199	664	699	345	
september	13 109	6 498	2 017	2 545	1 935	114	1 984	202	602	279	552	815	289	
oktober	12 332	6 235	1 553	2 323	2 098	123	1 944	219	531	193	532	765	357	
november	10 536	5 173	1 325	2 024	1 880	134	1 611	169	376	192	415	568	317	
december	7 570	3 691	1 106	1 362	1 329	82	1 339	133	277	88	245	351	251	
2002														
januari	10 957	5 515	1 483	2 004	1 835	120	2 035	217	412	170	394	592	367	
februari	9 502	4 802	1 300	1 550	1 713	135	1 499	168	336	162	383	579	250	
maart	9 398	4 723	1 243	1 616	1 681	135	1 539	177	416	156	391	531	243	
april	9 760	4 606	1 323	1 795	1 933	103	1 492	149	378	133	347	458	270	
mei	8 393	4 116	1 096	1 439	1 634	107	1 618	152	285	86	306	434	186	
juni	10 024	4 680	1 422	1 806	1 999	116	1 924	151	371	102	326	442	275	
juli	10 561	5 192	1 890	1 714	1 665	100	2 404	168	379	114	364	452	242	
augustus	12 424	6 174	2 603	1 738	1 775	132	2 787	212	482	129	452	566	227	
<i>Emigratie (inclusief saldo administratieve correcties)</i>														
1997	81 973	58 535	9 701	6 889	6 089	774	37 849	1 293	4 336	1 095	3 748	4 154	56	
1998	79 289	56 717	8 948	7 065	5 835	717	35 778	1 371	4 322	1 216	3 973	4 430	109	
1999	78 779	55 853	9 055	7 054	5 997	818	35 785	1 331	4 119	1 230	3 643	4 397	204	
2000	78 977	57 041	8 333	6 834	5 935	834	37 414	1 375	3 980	1 268	3 353	4 489	214	
2001	82 566	58 881	8 673	7 229	6 922	861	39 380	1 412	3 864	1 296	3 094	4 485	267	
januari	7 920	5 467	921	666	780	86	3 827	141	286	85	244	360	39	
februari	5 773	4 174	477	488	566	68	2 637	101	290	89	218	380	20	
maart	7 217	5 011	747	743	656	60	3 431	115	276	100	276	338	16	
april	5 601	4 131	521	477	426	46	2 838	86	310	69	204	293	25	
mei	6 187	4 378	644	598	512	55	2 772	113	300	121	266	361	29	
juni	6 883	4 794	910	557	549	73	3 098	111	315	97	254	452	17	
juli	8 440	6 274	893	633	558	82	4 107	147	420	206	364	577	32	
augustus	7 970	5 868	787	622	616	77	4 037	148	377	143	285	415	20	
september	6 472	4 751	616	535	487	83	3 210	116	297	124	257	319	-4	
oktober	7 226	5 012	720	757	663	74	3 346	117	358	95	234	360	32	
november	6 256	4 313	740	567	557	79	2 958	119	289	69	236	270	25	
december	6 621	4 708	697	586	552	78	3 119	98	346	98	256	360	16	
2002														
januari	7 640	5 207	818	849	670	97	3 589	121	355	108	283	335	32	
februari	5 805	4 149	695	476	420	64	2 758	113	261	79	214	305	23	
maart	7 310	5 060	732	794	659	65	3 257	114	340	115	328	387	32	
april	8 121	5 505	932	814	782	86	3 601	120	360	87	275	472	20	
mei	6 800	4 722	707	703	592	76	2 955	107	343	105	317	431	31	
juni	8 736	6 185	1 106	750	599	96	3 930	160	414	160	348	626	24	
juli	9 959	6 866	1 231	916	837	108	4 236	158	484	220	434	618	30	
augustus	9 155	6 602	999	794	674	83	4 415	146	403	158	389	470	40	

¹⁾ Inclusief geboorteland onbekend.

²⁾ Inclusief in Nederlandse asielzoekerscentra geboren kinderen.

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2001 en eerder zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Angola	China	Indonesië	Irak	Iran	Marokko	Nederlandse Antillen + Aruba	Polen	Suriname	Turkije	VS van Amerika	Voormalig Joegoslavië	Voomalige Sovjet Unie
350	1 788	1 357	6 130	1 689	4 894	4 751	1 478	3 555	6 291	3 151	1 818	2 162
337	1 942	1 858	7 372	1 146	5 535	7 590	1 682	4 603	5 460	3 411	1 682	2 660
688	1 850	1 749	3 346	1 144	4 670	8 813	1 168	3 205	4 817	3 488	4 133	2 975
1 248	2 632	1 931	4 445	1 733	4 482	10 167	1 871	3 601	5 393	3 538	4 780	6 104
1 907	3 647	2 021	3 119	2 171	5 235	8 310	2 189	3 572	5 993	3 214	3 248	6 183
150	194	131	378	182	463	667	196	290	549	294	345	495
148	247	135	372	172	452	456	237	265	481	208	318	498
141	261	134	365	202	359	532	200	276	479	228	311	651
147	321	133	237	146	488	472	150	259	450	204	318	545
159	252	170	301	169	560	526	216	302	518	225	263	436
144	199	118	215	183	372	695	127	247	411	244	228	475
116	271	207	216	180	292	1 313	130	371	371	321	251	442
128	347	247	258	178	605	1 591	201	345	669	461	216	479
117	550	284	198	185	514	758	219	381	632	331	239	530
174	419	197	221	222	485	528	192	319	531	237	302	669
279	370	174	217	194	397	416	197	286	527	255	250	586
204	216	91	141	158	248	356	124	231	375	206	207	377
226	266	171	195	210	426	461	214	286	482	328	213	514
225	226	109	169	157	355	318	199	235	476	289	208	520
255	260	140	163	137	382	386	181	237	503	202	184	383
321	292	119	187	128	484	388	206	311	539	214	193	467
308	172	110	126	93	395	305	192	248	370	175	135	351
355	237	143	166	163	461	383	153	263	467	266	159	393
228	273	204	121	120	347	885	162	335	427	230	125	387
287	252	190	107	101	422	1 339	190	371	573	339	160	377
151	592	1 011	257	465	1 711	2 905	654	2 228	2 637	2 494	1 122	538
113	532	929	373	349	1 466	2 385	725	1 784	2 210	2 546	774	596
88	544	870	720	339	1 432	2 646	662	1 630	1 860	2 557	938	493
91	502	852	633	318	1 105	2 443	728	1 273	1 158	2 489	1 263	667
96	536	793	910	389	1 103	2 909	762	1 146	1 286	2 517	1 120	726
13	77	69	77	33	95	284	51	151	164	265	136	65
6	30	56	85	21	51	165	67	46	80	155	107	53
16	50	68	58	32	124	263	61	162	118	172	150	51
7	28	37	34	24	42	168	50	55	79	160	76	36
8	43	70	66	33	107	223	52	87	117	174	86	69
8	47	50	65	48	129	268	43	95	129	305	76	84
10	51	66	68	18	97	270	61	53	98	354	81	55
5	40	88	79	26	117	244	58	86	107	254	102	59
2	39	71	72	26	61	249	84	65	88	145	54	59
3	55	77	126	60	110	257	110	147	126	157	89	55
7	30	64	75	36	89	282	42	116	84	172	88	72
11	46	77	105	32	81	236	83	83	96	204	75	68
16	73	125	135	51	102	306	66	131	107	188	71	57
-5	31	54	116	29	63	291	58	83	91	182	93	60
21	57	71	173	27	107	250	63	136	122	146	110	83
24	58	75	155	34	163	340	41	193	154	219	138	97
10	84	88	122	35	84	213	43	120	98	179	130	76
14	51	110	123	41	107	329	98	132	118	355	99	88
27	82	107	128	38	171	409	91	187	151	352	152	153
19	86	100	126	55	99	323	68	138	124	286	149	127

Tabel 5
Asielaanvragen naar land van nationaliteit

	Totaal	w.o.											
		Afghanistan	Angola	Bosnië-Herzegovina	China	Guinee	Irak	Iran	Servië en Montenegro	Sierra Leone	Somalië	Sri Lanka	Turkije
1997	34 443	5 920	373	1 968	1 158	120	9 641	1 253	1 652	390	1 280	1 497	1 135
1998	45 217	7 118	608	3 769	916	338	8 300	1 680	4 288	482	2 775	1 049	1 222
1999	42 729	4 400	1 585	1 169	1 246	526	3 703	1 527	7 125	1 280	2 731	856	1 490
2000	43 559	5 032	2 181	1 637	1 393		2 747	2 530	3 813	2 004	2 095	972	2 246
2001	32 579	3 627	4 113	1 026	706	1 467	1 329	1 522	913	2 410	1 100	682	1 400
januari	3 697	342	350	211	96	161	214	310	106	207	135	76	174
februari	2 805	254	195	191	86	140	139	172	59	204	85	42	154
maart	3 086	358	353	139	59	139	171	125	106	218	103	57	152
april	2 781	263	291	88	79	157	97	124	81	216	98	72	131
mei	2 549	298	342	106	38	117	85	98	102	135	89	49	141
juni	2 219	262	257	68	45	121	94	92	52	170	75	56	100
juli	2 475	255	340	58	63	121	94	108	84	205	77	57	92
augustus	2 462	274	386	30	41	119	105	62	58	178	83	44	87
september	2 551	323	365	49	45	106	75	104	89	150	110	31	103
oktober	3 401	470	556	44	57	148	105	140	91	247	122	91	119
november	2 399	242	443	24	55	80	71	89	42	229	73	54	78
december	2 154	286	235	18	42	58	79	98	43	251	50	53	69
2002													
januari	2 377	196	295	17	54	84	79	94	56	232	61	49	91
februari	1 972	141	273	36	46	55	100	71	41	188	35	37	76
maart	1 950	137	282	8	60	53	53	73	58	239	44	28	52
april	1 767	111	256	15	59	36	69	68	47	186	50	29	54
mei	1 590	53	225	18	95	45	65	46	29	155	34	30	40
juni	1 479	60	154	8	37	33	118	39	40	82	64	37	51
juli	1 419	92	100	19	61	27	99	35	39	87	50	21	65
augustus	1 350	55	70	20	37	30	102	54	33	94	49	19	31

Bron: Ministerie van Justitie.

Inhoudsopgave oktober 1997–oktober 2002

	Aflevering	Bladzijde		Aflevering	Bladzijde
1. BEVOLKINGSSTRUCTUUR EN -ONTWIKKELING					
<i>Artikelen</i>					
– Demografie van Nederland 1996	november	1997	6–22		
– Geboorte, sterfte, immi- en emigratie, 1980–1997	december	1997	4		
– Meer dan duizend mensen van honderd jaar of ouder	december	1997	6– 8		
– Bevolkingsontwikkeling in 1997: stijging bevolkingsgroei	maart	1998	8–13		
– Geboorte, sterfte, immi- en emigratie, 1980–1998	september	1998	6		
– Demografie van Nederland 1997	december	1998	8–24		
– Kinderen en jeugdigen, 1970–2020	maart	1999	6		
– Demografische ontwikkelingen en collectieve uitgaven	maart	1999	9–12		
– Bevolkingsgroei 1998: veel geboorten, veel immigranten	maart	1999	13–19		
– Geboorte, sterfte, immi- en emigratie in de jaren negentig	september	1999	6		
– Hoeveel mensen maken voor de tweede keer een eeuwwisseling mee?	november	1999	10–11		
– Bevolkingsontwikkeling 1900–2100	december	1999	9–16		
– Dutch population statistics based on population register data	februari	2000	9–15		
– Demografie van Nederland 1999	maart	2000	9–33		
– Geregistreerd partnerschap en burgerlijke staat: toepassing in de bevolkingsstatistieken	mei	2000	10–13		
– Caleidoscoop van de moderne levensloop	juni	2000	10–17		
– Bevolkingsstatistieken in Statline	april	2001	4– 6		
– Zestien miljoen inwoners	april	2001	7		
– Bevolkingsgroei blijft hoog	juli	2001	4– 6		
– Oorzaken van de vergrijzing in de afgelopen vijftig jaar	juni	2002	9–12		
<i>Jaarcijfers</i>					
– Demografische kerncijfers, 1985–1996	september	1997	13–18		
– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 1998	augustus	1998	21–24		
– Demografische kerncijfers, 1990–1997	december	1998	53–58		
– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 1999	juni	1999	29–32		
– Demografische kerncijfers, 1990–1998	januari	2000	29–34		
– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 2000	augustus	2000	19–22		
– Demografische kerncijfers, 1990–1999	januari	2001	26–30		
– Bevolkingsstatistieken in Statline	mei	2001	41–42		
– Bevolking naar leeftijd, burgerlijke staat en geslacht, 1 januari 2001	september	2001	25–28		
– Bevolking in Nederland, 1 januari 2002	september	2002	25–30		
2. BEVOLKING NAAR REGIO					
<i>Artikelen</i>					
– Regionale spreiding van Antillianen en Arubanen, 1997	februari	1998	6		
– Regionale verschillen in bevolking	maart	1998	14–25		
– Regionale spreiding van de allochtone bevolking	juli	2002	4–11		
<i>Jaarcijfers</i>					
– Leeftijdsopbouw per gemeente, 1 januari 1997	december	1997	40–47		
– Bevolking naar geslacht per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1997	december	1997	48–66		
– Bevolking per gemeente naar provincie, 1 januari 1998	januari	1998	20–24		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1997 en loop van de bevolking in 1996, per provincie en landsdeel	februari	1998	12–15		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1997 en loop van de bevolking in 1996, per gemeentegroep naar stedelijkheid gemeenten	februari	1998	16–17		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1997 en loop van de bevolking in 1996, per gemeentegroep naar inwonertal	februari	1998	18–25		
– Demografische cijfers per provincie, 1992–1997	april	1998	19–31		
– Leeftijdsopbouw per gemeente, 1 januari 1998	juli	1998	27–35		
– Bevolking naar geslacht per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1998	december	1998	59–77		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1998 en loop van de bevolking in 1997, per provincie en landsdeel	december	1998	78–81		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1998 en loop van de bevolking in 1997, per gemeentegroep naar stedelijkheid gemeenten	december	1998	82– 83		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1998 en loop van de bevolking in 1997, per gemeentegroep naar inwonertal	december	1998	84– 91		
– Bevolking per gemeente naar provincie 1 januari 1999	januari	1999	20– 24		
– Demografische cijfers per provincie, 1993–1998	april	1999	41– 54		
– Leeftijdsopbouw per gemeente, 1 januari 1999	juli	1999	19– 26		
– Bevolking per gemeente naar provincie 1 januari 2000 (berekende cijfers)	januari	2000	35– 39		
– Demografische cijfers per provincie, 1994–1999	februari	2000	29– 42		
– Stand van de bevolking op 1 januari 1999 en loop van de bevolking in 1998, regionale cijfers	februari	2000	43– 55		
– Leeftijdsopbouw per gemeente, 1 januari 2000	november	2000	35– 43		
– Demografische cijfers per provincie, 1995–2000	januari	2001	31– 42		
– Bevolking per gemeente naar provincie 1 januari 2001 (berekende cijfers)	januari	2001	43– 47		
– Stand van de bevolking op 1 januari 2000 en loop van de bevolking in 1999, regionale cijfers	januari	2001	48– 59		
3. BEVOLKING NAAR NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND					
<i>Artikelen</i>					
– Regionale spreiding van Antillianen en Arubanen, 1997	februari	1998	6		
– Antillianen en Arubanen naar jaar van laatste vestiging, leeftijd bij laatste vestiging en verband tussen huwelijk en vestiging	mei	1998	6		
– Chinezen in Nederland, 1 januari 1997	mei	1998	8– 11		
– Personen met dubbele nationaliteit	april	1999	6		
– Allochtonen in Nederland: vijf grote groepen	april	1999	9– 19		
– Naar geboorteland gemengde echtparen	juli	1999	6		
– Allochtonen in Nederland: vluchtelingen en asielzoekers	juli	1999	10– 18		
– Allochtonen in Nederland: westers/niet-westers, 1999	november	1999	6– 7		
– Joegoslaven in Nederland, 1 januari 1999	februari	2000	6		
– Binnenlands verhuisgedrag van allochtonen	maart	2000	34– 43		
– Gezinnen met kinderen naar allochtoniteit	mei	2000	6– 7		
– Aantallen allochtonen volgens verschillende definities	mei	2000	14– 17		
– Main trends in the labour force in the European Union	oktober	2000	9– 16		
– Niet-westerse derde generatie, een eerste verkenning	juni	2001	16– 19		
– Spreiding van niet-westerse allochtonen over Nederland	juni	2001	20– 23		
– Klein deel van asielzoekers ingeschreven in GBA	september	2001	4– 7		
– Inwonende Turkse en Marokkaanse jongeren	september	2001	8– 9		
– Verdubbeling van het aantal allochtonen in de afgelopen kwart eeuw	september	2001	12– 16		
– Schattingsmethode voor de allochtone bevolking in de afgelopen kwart eeuw	september	2001	17– 22		
– Allochtonen, een jonge en groeiende bevolkingsgroep	november	2001	11– 15		
– Relatie- en gezinsvorming van allochtonen	november	2001	16– 21		
– Gehuwde allochtonen en hun partner	november	2001	22– 25		
– Eerste generatie Molukkers in Nederland	december	2001	28– 30		
– Effect van vruchtbaarheid en migratie op de groei van het aantal allochtonen	februari	2002	27– 31		
– Illegalen in Nederland	maart	2002	21		
– Demografische ontwikkeling van de Molukse bevolkingsgroep in Nederland	juni	2002	13– 17		
– Regionale spreiding van de allochtone bevolking	juli	2002	4– 11		
– Allochtone eenouders	juli	2002	18– 19		
– Gemengd huwelijk en echtscheiding: een dynamische analyse op registergegevens	september	2002	4– 10		
– Helft van het aantal allochtonen uit de voormalige Sovjet-republieken bestaat uit Russen	september	2002	11– 13		
– Ghanezen in Nederland	oktober	2002	4– 7		
<i>Jaarcijfers</i>					
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, 1 januari 1997	december	1997	67– 75		
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, per provincie en in de vier grote gemeenten, 1 januari 1997	december	1997	76– 88		

Inhoudsopgave oktober 1997–oktober 2002

	Aflevering		Bladzijde
– Bevolking per gemeente naar geboorteland resp. Geboorteland ouders, 1 januari 1997	december	1997	89–107
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1997	december	1997	108–116
– Allochtonen in Nederland volgens de beperkte definitie, 1 januari 1997	maart	1998	26– 33
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per provincie en de vier grote gemeente, 1 januari 1997	maart	1998	34– 45
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per gemeente, 1 januari 1997	maart	1998	46– 54
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1997	juni	1998	17– 28
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1998	oktober	1998	28– 35
– Allochtonen in Nederland volgens de beperkte definitie, 1 januari 1998	november	1998	24– 31
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per provincie en de vier grote gemeente, 1 januari 1998	november	1998	32– 44
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per gemeente, 1 januari 1998	november	1998	45– 52
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per viercijferig Postcodegebied, 1 januari 1998	april	1999	55– 66
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1999	augustus	1999	15– 23
– Allochtonen, 1 januari 1999	december	1999	48–115
– Inwoners en allochtonen per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1999	juli	2000	16– 43
– Allochtonen, 1 januari 2000	september	2000	22– 85
– Inwoners en allochtonen per viercijferig postcodegebied, 1 januari 2000	november	2000	44– 71
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 2000	december	2000	13– 21
– Allochtonen in Nederland, 1 januari 2001	september	2001	29– 36
– Allochtonen in Nederland, 1 januari 2002	september	2002	31– 37

4. GEBOORTE

Artikelen

– Geboortetontwikkeling en consumentenvertrouwen: een econometrische analyse	november	1997	23– 27
– Veel vrouwen kampen met vruchtbaarheidsproblemen	februari	1998	6– 7
– Kenmerken van moeders bij geboorte van het eerste kind	maart	1998	6
– Sterke daling aantal tienermoeders	mei	1998	12– 13
– Vruchtbaarheid van in het buitenland geboren vrouwen	juli	1998	8– 10
– Geboortenregeling 1998	december	1998	25– 29
– Echte en buitenechtelijke levendgeborenen, 1960–1999	januari	1999	6
– Fertility of foreign-born women in the Netherlands	november	1999	12– 14
– TFR naar leeftijd en geboorteland, 1990–1998	december	1999	6
– Afstel door uitstel: (kinder)loos alarm?	januari	2000	9– 22
– Aantal tienermoeders toch weer gestegen	januari	2000	23– 25
– Sex-ratio, Nederlanders en allochtonen	maart	2000	6
– Krijgen allochtonen vrouwen van de tweede generatie minder kinderen dan de moeder	oktober	2000	17– 24
– Vruchtbaarheid van allochtonen vrouwen	november	2000	9– 11
– Allochtone moeders in Nederland	november	2000	12– 21
– Kinderen krijgen over de landsgrenzen heen	november	2000	22– 26
– Jonge moeders zijn steeds ouder	november	2000	27– 31
– Werkende moeders in de komende twintig jaar	november	2000	32– 34
– Aantal tienermoeders weer toegenomen	februari	2001	4– 5
– Steeds meer kinderen buiten het huwelijk geboren	maart	2001	4– 5
– Een kind of uit elkaar	maart	2001	6– 11
– Laat getrouwd, snel een kind	juli	2001	7– 9
– Buitenechtelijke geboorten in Nederland en Europa: traditie of transitie?	oktober	2001	4– 7
– Keuze voor het kindertal: zo moeder, zo dochter	februari	2002	4– 6
– Effect van vruchtbaarheid en migratie op de groei van het aantal allochtonen	februari	2002	27– 31
– Stellen die uitstellen	augustus	2002	4– 7
– Minder zondagskinderen	oktober	2002	13– 14

Jaarcijfers

– Geboorte, 1992–1996	november	1997	28– 38
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1996	januari	1998	25– 34
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1996	februari	1998	26– 34
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1997	januari	1999	25– 33
– Geboorte, 1993–1997	februari	1999	15– 24

	Aflevering		Bladzijde
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1997	maart	1999	20–28
– Geboorte, 1994–1998	november	1999	35–44
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1998	februari	2000	56–64
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1998	april	2000	24–33
– Geboorte, 1995–1999	oktober	2000	25–34
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1999	november	2000	72–80
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1999	december	2000	22–31
– Geboorte, 1996–2000	november	2001	34–36

5. STERFTE EN LEVENSVERWACHTING

Artikelen

– Sterfte in relatie tot warmte, kou en griep	november	1997	4
– Periode-overlevingstafels naar geslacht en leeftijd, 1991–1995	januari	1998	8–13
– Veel sterfgevallen in maart en april 1998	augustus	1998	8– 9
– Seizoenspatronen in de sterfte	mei	1999	6
– Ruim 2000 extra overledenen in januari 2000	april	2000	9–10
– Zelfdoding in Nederland	april	2000	11–16
– Sterfte in de jaren negentig	februari	2001	6– 9
– Voeding en sterfte	augustus	2001	6– 9
– Effecten van sociaal-economische status van kleine, middelgrote en grote geografische eenheden op de sterfte	november	2001	4–10
– Dodelijke verkeersslachtoffers in 2000	november	2001	26–30
– Welvaartsongelijkheid in de jaarlijkse sterftetkans	februari	2002	25–26
– Sociaal-economische status indicator op postcodeniveau	februari	2002	32–35
– Hogere zuigelingensterfte in minder welvarende gebieden en onder niet-westerse allochtonen in Nederland	maart	2002	4– 6
– De lijst van belangrijke doodsoorzaken nader bekeken	maart	2002	7–13
– Overlevenden per generatie	maart	2002	14–16
– Slachtoffers van moord en doodslag: vooral jonge mannen in de grote steden	april	2002	4– 7
– Sterfte door privé-ongevallen: vooral dodelijke valpartijen	mei	2002	7– 9
– Sterftequotiënten per generatie	mei	2002	10–12
– Gehuwden leven het langst	juni	2002	4– 8
– Zelfdoding in 2000	juli	2002	12–14
– Weduwen en weduwnaars: trends in sterfte onder echtparen	augustus	2002	8–10
– Sterfte aan kanker ruim een kwart van de totale sterfte	augustus	2002	11–13
– Verschil in sterfte tussen mannen en vrouwen per generatie	september	2002	19–24

Jaarcijfers

– Sterfte, 1992–1996	november	1997	39–45
– Overlevingstafels, 1996 en 1992–1996	november	1997	46–50
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1996	januari	1998	35–43
– Doodgeborenen, 1995 en 1996	februari	1998	35–36
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1997	januari	1999	34–42
– Sterfte, 1993–1997	februari	1999	25–31
– Overlevingstafels, 1997 en 1993–1997	maart	1999	29–33
– Doodgeborenen, 1997	maart	1999	34
– Overlevingstafels, 1998 en 1994–1998	september	1999	19–23
– Sterfte, 1994–1998	november	1999	45–53
– Doodgeborenen, 1998	november	1999	54–55
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1998	april	2000	34–42
– Sterfte naar doodsoorzaak, 1998	april	2000	58–63
– Doodgeborenen, 1999	oktober	2000	35–36
– Sterfte, 1995–1999	oktober	2000	37–44
– Overlevingstafels, 1999 en 1995–1999	november	2000	81–85
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1999	december	2000	32–40
– Sterfte, 1996–2000	november	2001	37–39
– Sterfte naar doodsoorzaak, 1999 en 2000	maart	2002	25–31

6. BINNENLANDSE MIGRATIE EN VERHUIZINGEN

Artikelen

– Verhuizingen naar leeftijd, gezinsverband en periode van het jaar 1995–1997	oktober	1998	6
– Twintigers verhuizen het verst en het vaakst	december	1998	30–35
– Verhuizingen in de vier grote steden, 1997	mei	1999	9–17
– Binnenlands verhuisgedrag van allochtonen	maart	2000	34–43
– Verhuizingen vanwege veranderingen van de huishoudenssamenstelling	augustus	2002	14–17

Jaarcijfers

– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1996	januari	1998	44–53
– Binnengemeentelijke verhuizingen, 1995–1997	september	1998	25–28

Inhoudsopgave oktober 1997–oktober 2002

	Aflevering	Bladzijde		Aflevering	Bladzijde
– Binnenlandse migratie, 1993–1997	september 1998	29– 34	– Cross-cultural marriages	december 1999	17– 20
– Verhuizingen in Nederland, 1993–1997	september 1998	35– 38	– Glad to live alone or happier together	februari 2000	16– 23
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1997	januari 1999	43– 51	– Weer samenwonen na scheiding of verweduwing	februari 2001	17– 20
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1998	september 1999	24– 33	– Steeds meer kinderen buiten het huwelijk geboren	maart 2001	4– 5
– Binnengemeentelijke verhuizingen, 1996–1998	oktober 1999	37– 40	– Een kind of uit elkaar	maart 2001	6– 11
– Binnenlandse migratie, 1994–1998	oktober 1999	41– 46	– Traditionele en moderne huwelijken	maart 2001	12– 13
– Verhuizingen in Nederland, 1994–1998	oktober 1999	47– 50	– Trouwen vanuit het ouderlijk huis	juni 2001	13– 15
– Binnenlandse migratie, 1995–1999	augustus 2000	23– 28	– Laat getrouwd, snel een kind	juli 2001	7– 9
– Verhuizingen in Nederland, 1995–1999	augustus 2000	29– 32	– Trouwen op een bijzondere dag	september 2001	10– 11
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1999	december 2000	41– 50	– Tweeduizend homohuwelijken in eerste halfjaar	december 2001	26– 27
– Binnengemeentelijke verhuizingen, 1995–1999	januari 2001	60– 62	– Ex-samenwoners	maart 2002	17– 20
– Verhuizingen in Nederland, 1996–2000	december 2001	38	– Gehuwd leven het langst	juni 2000	4– 8
			– Gemengd huwelijk en echtscheiding: een dynamische analyse op registergegevens	september 2002	4– 10
7. BUITENLANDSE MIGRATIE			<i>Jaarcijfers</i>		
<i>Artikelen</i>			– Huwelijksluitingen, 1992–1996	november 1997	51– 56
– De Immigratie- en Naturalisatie Dienst en demografische prognoses	januari 1998	14– 16	– Door huwelijksluiting gewettigde kinderen, 1992–1996	november 1997	57– 58
– Kenmerken van naar België emigrerende personen	april 1998	6	– Echtscheidingen, 1992–1996	november 1997	59– 66
– Welk effect heeft het immigratiebeleid?	augustus 1998	10– 12	– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1996	januari 1998	54– 70
– Gezinshereniging en gezinsvorming onder asielmigranten	september 1998	8– 16	– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1997	januari 1999	52– 65
– Immi- en emigratie naar België en Duitsland, 1980–1996	oktober 1998	4	– Huwelijksluitingen, 1993–1997	februari 1999	32– 38
– Asielverzoeken, 1993–1997	november 1998	6	– Echtscheidingen, 1993–1997	februari 1999	39– 47
– Immigratie en asielaanvragen, 1996–1998	februari 1999	6	– Door huwelijksluiting gewettigde kinderen, 1993–1997	mei 1999	18– 20
– Verband tussen huwelijk en vestiging in Nederland	augustus 1999	6	– Huwelijksluitingen, 1994–1998	november 1999	56– 62
– Buitenlandse migratie van Nederlanders met geboorteland Nederlandse Antillen of Aruba naar geslacht en leeftijd, 1986–1999	januari 2000	6	– Echtscheidingen, 1994–1998	november 1999	63– 72
– Migratie en vergrijzing in de 21 ^e eeuw	februari 2000	24– 28	– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1998	april 2000	43– 57
– Immigratie van geëmigreerde Nederlanders	april 2000	6	– Huwelijksluitingen, 1995–1999	oktober 2000	45– 50
– De nieuwe gastarbeider: manager uit de VS of informaticus uit India	september 2000	9– 12	– Echtscheidingen, 1995–1999	oktober 2000	51– 59
– Waarom komen immigranten naar Nederland?	januari 2001	4– 7	– Huwelijksluitingen en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1999	december 2000	51– 63
– Gezinshereniging van asielemigranten nog gering	januari 2001	8– 14	– Huwelijksluiting en partnerschapsregistratie, 1996–2000	oktober 2001	33– 36
– Asielverzoeken en inwilligingen in Europa	april 2001	8– 11	– Huwelijksontbinding, 1996–2000	oktober 2001	37– 39
– Immigratie stijgt verder in de eerste helft 2001	augustus 2001	4– 5	– Huwelijksluiting en partnerschapsregistratie	oktober 2002	22– 25
– Klein deel van asielzoekers ingeschreven in GBA	september 2001	4– 7	– Huwelijksontbinding	oktober 2002	26– 28
– Iets meer asielverzoeken in de Europese Unie	januari 2002	13– 14			
– Effect van vruchtbaarheid en migratie op de groei van het aantal allochtonen	februari 2002	27– 31	9. WIJZIGINGEN VAN NATIONALITEIT		
– Immigratie vanuit de voormalige Sovjetrepublieken	juni 2002	15– 17	<i>Artikelen</i>		
– Immigratie vanuit voormalig Joegoslavië	oktober 2002	15– 18	– Wijzigingen van nationaliteit, 1997	september 1998	17– 24
			– Aantal wijzigingen van nationaliteit sterk toegenomen in de jaren negentig	september 2000	13– 21
<i>Jaarcijfers</i>			<i>Jaarcijfers</i>		
– Buitenlandse migratie, 1993–1997	september 1998	39– 48	– Wijzigingen van nationaliteit, 1996	november 1997	67– 73
– Administratieve correcties, 1993–1997	september 1998	49– 52	– Wijzigingen van nationaliteit, 1997	april 1999	67– 73
– Asielverzoeken, 1993–1997	oktober 1998	36– 40	– Wijzigingen van nationaliteit, 1998	september 1999	34– 40
– Buitenlandse migratie, 1994–1998	oktober 1999	51– 60	– Wijzigingen van nationaliteit, 1999	september 2000	86– 93
– Administratieve correcties, 1994–1998	oktober 1999	61– 64	– Wijzigingen van nationaliteit, 1996–2000	januari 2002	19
– Asielverzoeken, 1994–1998	december 1999	116–120			
– Buitenlandse migratie, 1995–1999	augustus 2000	33– 42	10. HUISHOUDENS EN GEZINNEN		
– Administratieve correcties, 1995–1999	augustus 2000	43– 46	<i>Artikelen</i>		
– Buitenlandse migratie, 1996–2000	december 2001	39– 42	– Vrouwen met een hoog inkomen blijven vaker kinderloos	december 1997	32– 38
– Asielverzoeken, 1996–2000	januari 2002	18	– Institutionele huishoudens, 1 januari 1997	mei 1998	14– 17
			– Meer vrouwen krijgen maar één kind	november 1998	8– 11
8. HUWELIJKSSLUITING, RELATIEVORMING EN -ONTBINDING			– Relatie- en gezinsvorming in Nederland en Noorwegen	november 1998	12– 23
<i>Artikelen</i>			– Relatie- en gezinsvorming van generaties 1945–1979: Uitkomsten van het Onderzoek		
– Eerste huwelijken, naar generatie, kalenderjaar, leeftijdsgroep en geslacht, 1950–1996	januari 1998	6	– Gezinsvorming 1998	december 1999	21– 36
– Geregistreerd partnerschap naar leeftijd, eerste maanden 1998	juli 1998	6	– Werkende moeders	april 2000	17– 23
– Hertrouwende weduwen en weduwnaars, 1950–1997	augustus 1998	6	– Gezinnen met kinderen naar allochtoniteit	mei 2000	6– 7
– Naar geboorteland gemengde huwelijken	augustus 1998	13– 15	– Huishoudens, 1960–1998	juni 2000	6
– Belangstelling voor geregistreerd partnerschap groter dan verwacht	oktober 1998	8– 10	– Veranderingen in huishoudenspositie tussen 1988 en 1989	december 2000	10– 12
– Trouwen en scheiden: lichte restauratie op komst	juni 1999	8– 16	– Uit het ouderlijk huis, 1998–2000	januari 2001	15– 16
– Naar geboorteland gemengde echtparen	juli 1999	6	– Huishoudens 1995–2000: eerste resultaten van de vernieuwde huishoudensstatistiek	februari 2001	10– 12
– Verband tussen huwelijk en vestiging in Nederland	augustus 1999	6	– Nieuwe huishoudensstatistiek: vergelijking met de oude statistiek	februari 2001	13– 16
– Huwelijk en geregistreerd partnerschap, 1998	oktober 1999	6	– Weer samenwonen na scheiding of verweduwing	februari 2001	17– 20
– Verschillen in echtscheidingscijfers tussen Nederlandse gemeenten: een verklaring vanuit sociologisch en demografisch perspectief	november 1999	15– 24	– Uit huis...en dan	februari 2001	21– 22
			– Boemerangkinderen	februari 2001	23
			– 'Repartnering': weer samenwonen na een relatieontbinding	februari 2001	28– 30
			– De invloed van achtergrondkenmerken op de leefvorm van vrouwen	maart 2001	14– 16

Inhoudsopgave oktober 1997–oktober 2002

	Aflevering			Bladzijde		
– Ervaringen van kinderen met het ouderlijk gezin	april	2001	12–14			
– Kleine en grote gezinnen	april	2001	16–20			
– Niet-westerse allochtonen eerder uit huis dan autochtonen	april	2001	21–22			
– Huishoudensprognose 2000–2050: meer ongehuwden, minder gehuwden	mei	2001	4– 7			
– Huishoudensprognose 2000–2050: sterke groei aantal eenpersoonshuishoudens	mei	2001	8–11			
– Huishoudensprognose 2000–2050: huwelijk blijft populair	mei	2001	12–20			
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over huishoudensposities	mei	2001	21–28			
– Huishoudensprognose 2000–2050: vergelijking met de vorige prognose	mei	2001	29–31			
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 2000	mei	2001	39–40			
– Zelfstandig oud	juni	2001	4– 7			
– Het huishoudensprognosemodel	juli	2001	16–20			
– Huishoudensprognose 2000–2050: hoe zeker is de toename van het aantal huishoudens?	augustus	2001	10–13			
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over onzekerheidsmarges	augustus	2001	14–17			
– Woningbehoefte in het licht van een veranderde tehuisbevolking	oktober	2001	8–11			
– Relatie- en gezinsvorming van allochtonen	november	2001	16–21			
– Gehuwde allochtonen en hun partner	november	2001	22–25			
– Nationale Huishoudensprognose: sterke vergrijzing van kleine huishoudens	december	2001	20–25			
– De invloed van het ouderlijk gezin op relaties van jongeren	januari	2002	4– 8			
– Hoe ontstaan eenouderhuishoudens?	januari	2002	9–10			
– Nieuwe samenwoners	februari	2002	7–11			
– Ex-samenwoners	maart	2002	17–20			
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 2001	april	2002	8– 9			
– Samenwoners van gelijk geslacht	mei	2002	4– 6			
– Stellen die uitstellen	augustus	2002	4– 7			
– Verhuizingen vanwege veranderingen van de huishoudenssamenstelling	augustus	2002	14–17			
– Vaders en moeders in een nieuwe rol	oktober	2002	8–12			
<i>Jaarcijfers</i>						
– Personen en gezinnen per gemeente, 1 januari 1997	januari	1998	71–87			
– Personen en gezinnen per provincie, 1 januari 1997	maart	1998	55–65			
– Jaarlijkse Huishoudensstatistiek, 1997	mei	1998	23–34			
– Personen en gezinnen per gemeente, 1 januari 1998	oktober	1998	41–57			
– Personen en gezinnen per provincie, 1 januari 1998	oktober	1998	58–67			
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 1998	juli	1999	27			
– Jaarlijkse Huishoudensstatistiek, 1998	november	1999	73–86			
– Personen en gezinnen per provincie, 1 januari 1999	maart	2000	44–54			
– Personen en gezinnen per gemeente, 1 januari 1999	maart	2000	55–71			
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 1999	mei	2000	18			
– Huishoudensstatistiek, 1 januari 2000	februari	2001	54–57			
– Uitkomsten huishoudensprognose 2000–2050	mei	2001	43–51			
– Huishoudensstatistiek, 1 januari 2001	september	2001	37–40			
– Huishoudensstatistiek, 1 januari 2002*	augustus	2002	21–24			
11. PROGNOSES EN SCENARIO'S						
<i>Artikelen</i>						
– Population scenarios for the European Economic Area: components of population growth	december	1997	9–16			
– Population scenarios for the European Union: regional scenarios	december	1997	17–31			
– De Immigratie- en Naturalisatie Dienst en demografische prognoses	januari	1998	14–16			
– Bevolkingsprognose 1997–2003: meer geboorten	januari	1998	17–19			
– Population scenarios for the European Union: regional scenarios (rectification)	februari	1997	11			
– Kansverdeling van de bevolkingsprognose	april	1998	8–11			
– Demografische projecties van gezondheid en gezondheidszorg	april	1998	12–18			
– De toepassing van demografische prognoses in het volkshuisvestingsbeleid	mei	1998	18–22			
– Korte termijn raming van geboorte, sterfte, immi- en emigratie	juni	1998	6			
– Analysis and projection of national and regional mortality for countries of the European Economic Area	juni	1998	8–16			
– Fertility scenarios for the European Economic Area	juli	1998	11–26			
– Schatting van het toekomstige aantal hulpbehoevende ouderen met behulp van een micromodelbevolking	augustus	1998	16–20			
– Geboorte, sterfte, migratiesaldo en groei, 1945–2020	december	1998	6			
– Household Scenarios for the European Union	december	1998	36–49			
– International migration scenarios for the European Economic Area	december	1998	50–52			
– Effect on the economy on international migration flows	december	1999	8–19			
– Bevolkingsprognose 1998–2050	januari	1999	8–14			
– Veronderstellingen over het toekomstige aantal asielzoekers	februari	1999	6			
– Kinderen en jeugdigen, 1970–2020	maart	1999	20–36			
– Allochtonenprognose 1998–2015	april	1999	37–40			
– Relatie tussen demografische prognoses en overheidsbeleid	april	1999	37–40			
– Trouwen en scheiden: lichte restauratie op komst	juni	1999	8–16			
– Nationale Huishoudensprognose 1998: aantal huishoudens blijft tot 2035 stijgen	juni	1999	17–28			
– Labour force scenarios for the European Union	september	1999	9–18			
– Stochastische bevolkingsprognose	oktober	1999	10–17			
– Onzekerheidsmarges voor geboorte, sterfte en migratie	oktober	1999	18–27			
– Kansverdeling van de toekomstige bevolking, 1998–2050	oktober	1999	28–36			
– Stochastische huishoudensprognose 1998–2050	november	1999	25–34			
– Migratieprognose 1998–2050	december	1999	38–47			
– Bevolkingsprognose 1999–2005	januari	2000	26–28			
– Nationale Huishoudensprognose: 'grotere' huishoudens groeien niet meer	juli	2000	10–15			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: veronderstellingen en methodiek	januari	2001	17–21			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: bevolking groeit tot 18 miljoen	januari	2001	22–25			
– Nederland vergrijst en ontgroent. Hoe zeker is dat? Resultaten uit de bevolkingsprognose 2000–2050	februari	2001	24–27			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: kansverdeling van de toekomstige bevolking	februari	2001	31–35			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: onzekerheidsmarge voor geboorte	februari	2001	36–38			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: achtergronden van vruchtbaarheidontwikkelingen	februari	2001	39–44			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: waargenomen en toekomstige ontwikkelingen in de vruchtbaarheid	februari	2001	45–53			
– Allochtonenprognose 2000–2050: over tien jaar 2 miljoen allochtonen	maart	2001	17–22			
– Allochtonenprognose 2000–2050: veronderstellingen over het toekomstige kindertal van allochtone vrouwen	maart	2001	23–30			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: recente ontwikkelingen in de migratie en veronderstellingen voor de toekomst	maart	2001	31–40			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: kunnen in de toekomst meer arbeidsmigranten worden verwacht?	maart	2001	41–46			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: veronderstellingen over de asielmigratie	maart	2001	47–50			
– Allochtonenprognose 2000–2050: sterke contrasten tussen westerse allochtonen	april	2001	23–28			
– Allochtonenprognose 2000–2050: de toename van het aantal niet-westerse allochtonen nader bekeken	april	2001	29–33			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: onzekerheidsmarges voor de migratie	april	2001	34–39			
– Huishoudensprognose 2000–2050: meer ongehuwden, minder gehuwden	mei	2001	4– 7			
– Huishoudensprognose 2000–2050: sterke groei aantal eenpersoonshuishoudens	mei	2001	8–11			
– Huishoudensprognose 2000–2050: huwelijk blijft populair	mei	2001	12–20			
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over huishoudensposities	mei	2001	21–28			
– Huishoudensprognose 2000–2050: vergelijking met de vorige prognose	mei	2001	29–31			
– Allochtonenprognose 2000–2050: hoe zeker is de toename van het aantal allochtonen?	mei	2001	32–35			
– Allochtonenprognose 2000–2050: onzekerheid van het toekomstige kindertal van allochtone vrouwen	mei	2001	36–38			
– Bevolkingsprognose 2000–2050: prognosemodel voor de sterfte	juli	2001	10–15			

Inhoudsopgave oktober 1997–oktober 2002 (slot)

	Aflevering	Bladzijde		Aflevering	Bladzijde
– Het huishoudensprognosemodel	juli	2001	16–	20	
– Huishoudensprognose 2000–2050: hoe zeker is de toename van het aantal huishoudens?	augustus	2001	10–	13	
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over onzekerheidsmarges	augustus	2001	14–	17	
– Woningbehoefte in het licht van een veranderende tehuisbevolking	oktober	2001	8–	11	
– Nieuwe prognose van leerlingen- en studentenaantallen	oktober	2001	12–	14	
– Vijftig jaar bevolkingsprognose: voorspelling van de geboorte	oktober	2001	15–	25	
– Bevolkingsprognose 2001–2007: vrijwel in lijn met bevolkingsprognose 2000–2050	december	2001	4–	6	
– Vijftig jaar bevolkingsprognoses: voorspelling van migratie	december	2001	7–	19	
– Nationale Huishoudensprognose: sterke vergrijzing van kleine huishoudens	december	2001	20–	25	
– Vijftig jaar bevolkingsprognose: voorspelling van sterfte	februari	2002	12–	24	
– Prognoses van leerlingen- en studenten-aantallen: schattingen van de onzekerheid	april	2002	10–	13	
– Onzekerheid van ramingen in een bestuurlijke omgeving	april	2002	14–	17	
– Resultaten Primos-prognose 2001	september	2002	14–	18	
<i>Jaarcijfers</i>					
– Population scenarios for the countries of the European Union: regional scenarios	december	1997	117–	125	
– Bevolkingsprognose 1997–2003	januari	1998	88–	91	
– Bevolkingsprognoses op gemeentelijk niveau volgens het PRIMOS-model 1997	maart	1998	66–	75	
– Bevolkingsprognose 1998–2050	januari	1999	66–	75	
– Allochtonenprognose 1998–2015	april	1999	74–	88	
– Uitkomsten Huishoudensprognose 1998	juni	1999	33–	41	
– Bevolkingsprognoses op gemeentelijk niveau volgens het PRIMOS-model 1999	december	1999	121–	130	
– Bevolkingsprognose 1999–2005	januari	2000	40–	42	
– Uitkomsten Huishoudensprognose, huishoudens naar grootte, 1998–2050	juli	2000	44–	52	
– Bevolkingsprognose 2000–2050	januari	2001	63–	71	
– Uitkomsten allochtonenprognose 2000–2050	maart	2001	51–	65	
– Uitkomsten huishoudensprognose 2000–2050	mei	2001	43–	51	
12. INTERNATIONAAL					
13. POLITIEK EN BESTUUR					
<i>Artikelen</i>					
– Uitslagen van de uitgestelde gemeenteraadsverkiezingen van 28 oktober, 18 en 25 november 1998 en tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen van 3 maart 1999	augustus	1999	9–	14	
– Uitslagen van de tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen van oktober en november 2000	oktober	2001	26–	30	
<i>Jaarcijfers</i>					
14. BEVOLKINGSSTATISTIEK DIVERSEN					
<i>Artikelen</i>					
– De Immigratie- en Naturalisatie Dienst en demografische prognoses	januari	1998	14–	16	
– Demografisch gedrag en opleidingsniveau	februari	1998	8–	9	
– Demografische projecties van gezondheid en gezondheidszorg	april	1998	12–	18	
– Zelfdoding in Nederland	april	2000	11–	16	
– Werkende moeders	april	2000	17–	23	
– Caleidoscoop van de moderne levensloop	juni	2000	10–	17	
– Leefstijl en demografisch gedrag	augustus	2000	9–	18	
– Bevolkingsstatistieken in Statline	april	2001	4–	6	
– Religie in historisch perspectief	juni	2001	8–	12	
– Woningbehoefte in het licht van een veranderende tehuisbevolking	oktober	2001	8–	11	
– Nieuwe prognose van leerlingen- en studentenaantallen	oktober	2001	12–	14	
– Effecten van sociaal-economische status van kleine, middelgrote en grote geografische eenheden op de sterfte	november	2001	4–	10	
– Dodelijke verkeersslachtoffers in 2000	november	2001	26–	30	
– Tijdens de oorlog in Nederland-Indië	januari	2002	11–	12	
– Prognoses van leerlingen- en studenten-aantallen: schattingen van de onzekerheid	april	2002	10–	13	
– Onzekerheid van ramingen in een bestuurlijke omgeving	april	2002	14–	17	

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 569 blz., € 25,-, incl. StatLine cd-rom.
ISSN 0924-2686. Kengetal A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijks Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz., € 70,50 per jaar.
ISSN 0166-9680.

INDEX

Het CBS-magazine met een geheel eigen vormgeving. INDEX geeft vanuit de statistische optiek een brede kijk op de vele economische en sociale aspecten van de samenleving. Veel thema-nummers met daarnaast een aantal gevarieerde onderwerpen.

Jaarlijks 10 nummers, ca. 32 blz., € 90,- per jaar.
ISSN 1380-7447. Kengetal A-152.

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare wijze een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde.

Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 236 blz., € 13,90.
ISSN 1386-1042. Kengetal P-19.

Kennis en economie 2001

Kennis wordt tegenwoordig als de vierde productiefactor gezien naast de traditionele factoren: land, arbeid en kapitaal. In de publicatie Kennis en economie 2001 staan de uitkomsten van de R&D-enquête over 1999 centraal. Naast de vergelijking met Nederlandse gegevens van voorgaande jaren, worden de uitkomsten ook in een internationaal perspectief geplaatst: de cijfers van andere landen binnen de EU en de OESO worden hier ook gepresenteerd.

Jaarlijks, 200 blz., € 28,50.
ISSN 903572955 2. Kengetal K-300.

De digitale economie 2002

Deze nieuwe CBS-publicatie beschrijft de omvang en groei van de binnenlandse ICT-sector. Het gebruik van internet door huishoudens. De activiteiten door het Nederlandse bedrijfsleven op internet en andere elektronische netwerken. Daarnaast worden genoemde ontwikkelingen in Nederland vergeleken met die in de ons omringende landen.

Jaarlijks, 237 blz., € 15,75.
ISSN 1568-2773. Kengetal P-34.

Nationale Rekeningen

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en de overheid.

Jaarlijks, 291 blz., € 41,50.
ISSN 0168-3489. Kengetal P-2.

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie De Nederlandse conjunctuur wordt de basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, € 34,- per jaar.
ISSN 1566-3191. Kengetal P-104.

Maandstatistieken

Het CBS publiceert nog een aantal andere maandelijks periodieken. Enkele zijn:

Maandstatistiek van de prijzen
Maandlijks, ca. 115 blz., € 109,50 per jaar.
ISSN 0166-9486. Kengetal U-2.

Financiële Maandstatistiek
Maandlijks, ca. 50 blz., € 92,50 per jaar.
ISSN 1381-6780. Kengetal O-1.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://statline.cbs.nl/>.

StatLine op cd-rom

StatLine is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt dan StatLine dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.

10 keer per jaar, € 85,50 per jaar, € 10,50 per exemplaar.
Kengetal: A-159cd.

De publicaties van het CBS kunnen besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, tel. (045) 570 70 70, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl of via de boekhandel.

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht.